

KARYS

SAUSIS
1954 Nr. 1

32 psl. ★ 50¢

KAS ĮDOMESNIO ŠIAME NR.

*

Mūsų tradicinė
linkmė

*

Prezidentą
prisimenant

*

Naujasis NATO
šautuvas

*

Panamos fronte
nieko nauja

*

Kariūno atsiminimai

*

Pakelk galvą,
jaunime!

KITAME NR.

*

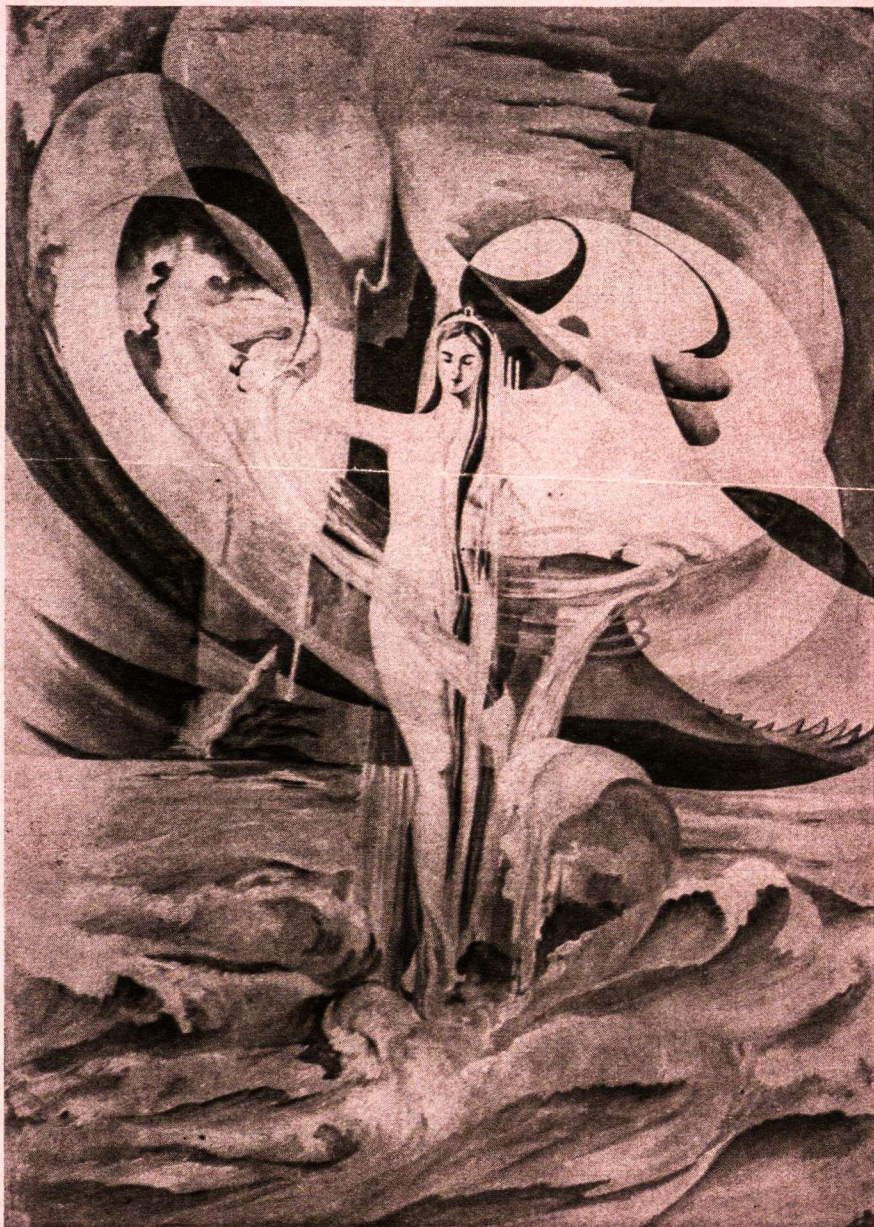
Kareivis Tvaskus
susisprogdino ...

*

Sovietų kapitonas
pasakoja

*

Ir daug kt.

JURGIS JUODIS

BALTIJA

LIETUVIŲ RADIO D-JOS PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Trečiadieniais 10:00 val. vak. — WWRL 1600 kc
Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės
pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios,
parengimai: koncertai, šokiai, ir t. t. Vestuvės
puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street Brooklyn 11, N. Y.

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS AD. JEZAVITAS VALAKAS
Direktorius Muz. Dir. Pranešimų Dir.

Winter Garden Tavern, Inc.

Puikus baras, restoranas ir didelė salė susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams

SAVININKAS

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street, Brooklyn 27, N. Y.
(Prie Forest Ave. stoties) (Ridgewood)

Tel.: EV 2-9586

VISI KVICIAMI ATŠILANKYTI

ADAMS APPLIANCE & TELEVISION

DIDŽIULĖ LIETUVIŲ VETERANŲ PREKYBA DETROITE

18430 Joy Road, Detroit, Mich.

SAVIEJI PAS SAVUOSIUS!

Dēmesio, KARIO skaitytojai!

Šių metų KARYS Nr. 1 dėl įvykusių tam tikrų kliuvinių tik dabar pasiekia skaitytojus. Vasario-kovo mėn. dvigubas numeris tuojau seka, ir kiti numeriai rodysis reguliariai.

Atkreipiamas mielių skaitytojų ir platintojų dėmesys, kad KARIO adresas lieka tas pats, buvęs praeitais metais, būtent: *KARYS, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.* Nurodyto š. m. 1-me numeryje adreso prašoma nenaudoti.

Šia proga primenama visiems tiems KARIO skaitytojams, kurie ligi šiol nėra sumokėję prenumeratos už 1953 metus, paskubėti už praeitą laiką atsiteisti. Kiek kas skolingas, buvo pra-nešta neseniai išsiuntinētuose paraginimuose. Su atsiteisimu prašoma nedelsti ir tuo nesunkinti KARIO žygio.

Visiems, skubiai už praeitą laiką atsiteisusiems, bus nuoširdžiai dėkingas

K A R Y S,

680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

1954 m. kovo mėn. 20 d.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Ameri-
kų Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 1 (1295)

SAUSIS-JANUARY

1954 m.

★

Nesustabdoma laiko tekmė neša mus, ir mes, štai, vėl pradėjome Naujuosius 1954-sius Metus. Ne mūsų rūpestis vien spėlioti ar pranašauti, ką jie atneš neramiam pasauliui. Kokių vilčių ar kartaus nusivylimo jie suteiks namuose ir Azijos sniegynuose žudomai lietuvių tautai, po visą pasaulį išblaškytiems laisviesiems jos žmonėms.

Bet kokie įvykiai, darbai ir žygiai — neateina ir nepasidaro patys savaime. Gyvenimo ratą suka ž m o g u s. Žmogus ir ž m o n ė s, savo darbu, savo ištverme ir idealistine kovos dvasia, kuria tiek savo asmeninį, tiek visos tautos gyvenimą, darbus ir žygius.

Jau dešimtuosius metus herojaus atkaklumu besigrumianti Lietuva krauju antspaudu įpareigoja mus, visus laisvuosius lietuvius, bent išlikti lietuviams ir padaryti visa, kas yra mūsų galimumų ribose. Taigi, ir šių 1954-jų metų tradicinė proga, mes ir be jokių pranašavimų tikrai žinome, kad mums ir mūsų Gimtajai Žemei jie bus tikrai laimingesni tik tuo atveju ir tiek, kiek mes patys kiekvienas išsilaikysime lietuviškios kovos dvasioje, kiek nepalūšime ir nedingsime kovojančiai Žemynėi "be likusio ženklų, jóg žmonėms buvę. . ."

Nepriklausomos Lietuvos mokykla ir kariuomenė mūsų vyriai pakankamai giliai idiege gražiausias tautines tradicijas, be kurių mes jau seniai būtume supilkėję ir paskendę svetimuosiuose vandenyse. Viena tokių labai ryškių mūsų kariuomenės tradicijų, mūsų auklėtojų ir mokytojų — Nepriklausomybės kovų veteranų — mums išamoni-

NAUJA BARĄ PRADĖJUS

ta, tai savosios spaudos pamėgimas, jos ugdymas ir tobulinimas.

Mums būdavo kalbama ir rašoma, kad šaunus spausdintas žodis — esąs pats didysis mokytojas ir auklėtojas; kad sklandžiai ir aštriai spaudos ženklais išreikštos žmogaus mintys yra, tarsi, kulkos, tiek savųjų nesuspriktimui palaužti, tiek tėvynės priešui į pačią širdį smogti . . .

Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės savaitraštis — žurnalas KARYS, per 21-rius metus, tėvynėje atliko didžiulį mūsų jaunuomenės švietimo, mokyimo ir auklėjimo darbą. Tad yra suprantama, kodėl jis atgijo, o per trejus pastaruosius metus prigijo, ir šioje Jungtinių Amerikos Valstybių šalyje.

Sunkių darbu, paskutiniu dolerių ir sutelktinėmis pastangomis ligšiol išlaikytas mūsų KARYS, štai, naujomis jėgomis ir visa energija žengia priekin. Naujasis 1954-jų metų darbo baras, reikia tikėtis, ne tiktai išlaikys savo ligšiolinėse gretose mūsų žurnalo bičiulius, bet ir sutelks dar daugiau naujų jėgų: naujų skaitytojų, bendradarbių, visokeriopų rėmėjų iš visų šalių, kurias tik KARYS, plačiai bežygiuodamas, apkeliauja.

Kiti metai — kiti lapai!

Ak, ir mūsų KARIO puslapiai, štai, kuklesni, pilkesni, nešvie-

★

čiantys geru popieriumi. Tačiau — būkime realistai. Gyvename karo būklėje. Sunki įtempta ir visa mūsų gyvenamoji aplinka. Kaip ir anksčiau, kovų metais, žurnalas savo išviršiumi supilkėdavo, laikraštine forma įgydavo, tačiau ir po paprastesniu drabužiu, po kuklia kareiviška miline, labai gyvai ir kariškai pulsuodavo KARIO širdis, — jo raštų mintys, jo šviežias, sodrus, gausus ir gyvenimiškai įvairus didesnės apimties turinys.

Turima patirtis ir žurnalo egzistencijos realybė, šio brangmečio akivaizdoje, kol susikurs geresnės sąlygos, ir dabar diktuoja mums panašiai elgtis, kaip ir anais 2-jo Pasaulinio karo kovų ir negando metais. Tačiau, kai sukursime į didžiąją KARIO talka, kai visi įdėsime į jį savosios plunksnos indėli — ir šie pilkieji lapai sušvytys žvalia kovos dvasia, šviežias mintimi, įvairesne forma. Didesnė apimtis leis didesniam kiekiumi autorių ir dažniau pasisakyti.

Taigi, visu mūsų bičiulių rankose ir geroje valioje tolimesnis visuotinis žurnalo pasisekimas. Ši mūsų gražioji kultūrinė tradicija gyvuos tol, kol mes ją visi puoselėsime ir plėsimė. Gyvas, įdomus laikraštis ar žurnalas — ne vieno žmogaus darbas.

Persitvarkiusion redakcijon susibūrę senieji KARIO darbuotojai, nuoširdžiai pradėdame šį platų, atsakingą spausdinto žodžio darbą, tvirtai tikėdamiesi visų mūsų karių, šaulių, veteranų, legionierių, visų senų ir jaunų, lietuviu talkos ir visokeriopos paramos.

SIMAS URBONAS

K A R Y S

Lietuvos Nacionalinė
M. Mažvydo Biblioteka

MŪSŲ TRADICINĖ LINKMĖ

Jau 1919 metų pirmasis KARIŠKIŲ ŽODIS, o vėliau KARYS, per visą nepriklausomos valstybės laikotarpį rūpestingai švietė, mokė ir auklėjo Lietuvos karius. Per kariuomenę ir mokyklą KARYS plačiai pasklijo visame krašte.

Todėl, kad jis savo jauna, dinamiška dvasia, savo tradicine tautine, krikščioniška mintimi ir sodriu, lakiu žodžiu — didžią istorinę Lietuvos praeitį, mūsų tautos kovas ir jos vyrų žygius, tampriai susiedavo su gyvenamąja dabartimi. Tvirtu pasiryžimu ir teisingos kovos dvasia visuomet būdavo persunkti KARIO puslapiai.

Vadinas, jis nenuilstamai diegė ir ugdė tą, vadinamą karinę, dvasią, kurios taip daug reikalinga ir šiandienos lietuviškajam laisvės frontui; dvasią, kuri nepalaužiamai alsuoja visas azijinių okupantų slegiamas mūsų gimtasis kraštas. Tad anuometinės KARIO linkmės gairės — buvo teisingai nusmaigstytos.

Mūsų kariuomenės ir KARIO išauklėtoji bendruomeniškuo dvasia, sava kultūrinė spausdinto žodžio vertės supratimo tradicija — pasirodydavo gyva ir baisingų pasaulinės audros sūkurių metais. Kai tik 1941 m. Vilniuje pasirodė atgijęs KARYS — 60,000 lietuvių jį tvirtai parėmė savo nepalūžusiais pečiais, savo tyra lietuviška širdžia — savo plunksna. Jie atsiliėpė iš okupuotos Lietuvos plotų, iš snieguotų bunkerių Rytų fronte.

O kada abiejų didžiųjų okupantų išblaškytus mūsų vyrus KARYS vėl pasiekdavo iš bombarduojamų Vokietijos didmiesčių (Berlynas, Weimaras) — lietuviams jis buvo vienintelis vilties žiburys, gaisrų dūmuose, kančiose ir nežinioje paskendusioje Europoje . . . Per jį susižinodavo, susirišdavo mūsų vyrai, uždaryti reicho darbovietėse, benamių stovyklose; vyrai, atsi-

dūrę priverstinėje tarnyboje, nuo šiaurinės Norvegijos fiordų, iki Italijos kalnynų.

Kaip gi dabar? Kuriuo keliu?

Trejetą metų šiame krašte vargo kelius išėjęs, KARYS ir toliau tęsia žygi savo tradicine linkme.

1) Semdamasis stiprybės iš praeities, gaivų dvasinių jėgų, savų tradicijų, šaltinį KARYS įžvelgia ir nepriklausomos Lietuvos netolimoje praeityje. Anas 22 metų savarankiško gyvenimo laikotarpis — tiek namų, tiek pasaulio lietuvybei — turėjo ir tebeturi didžiulės reikšmės.

2) Įvertindamas ir didžiūdamasis istorinės Lietuvos karių žygiais, Nepriklausomybės kovų laikotarpi ir labai augštą lietuvių kario dvasinę galią — KARYS įsakmiai nurodo šviečiančiu pavyzdžiu mūsų jaunajai kartai. Tiek Nepriklausomybės kovų dalyvių aukas, narsumą, sumanumą ir pakeltąjį karo vargą, tiek Antrojo Pasaulinio karo meto lietuviškųjų dalinių karių ryžtą, pasiaukojimą, tiek mūsų krašto partizanų herojinę eponeją, — KARYS kėlė ir kels aikštėn, nes ir vieni ir kiti dirbo, kovojo ir tebesiaukuoja tos pačios Lietuvos laisvei ir garbei.

3) Mūsų vyrų tarnyba JAV kariuomenėje, dalyvavimas Korėjos kare ir budėjimas Europos kontinente — sudaro visai naują laikotarpį, kuriame lietuvis karys jungiasi bendron kovon, drauge su kitų Jungtinių Tautų vyrais, prieš didįjį žmonių priešą — komunistinės Maskvos imperializmą. Šių mūsų karių gyvenimo ir žygių vaizdavimas — būtina KARIO pareiga; o drauge ir dėkinga medžiaga mūsų skaitančiai visuomenei. Pagaliau — juk ir dabartis, laiko būvyje, virs istorine praeitimi.

4) Bendrųjų karybos principų priminimas, naujos idėjos ir

linkmės karo mene, o taip pat supermodernaus ginklavimosi reiškiniai (išradimai, nauji ginklai) — taip pat turėtų sudaryti vieną pagrindinių žurnalo turinio dalių.

5) Visa čia suminėtų sričių medžiaga bus stengiamasi pateikti suglausta, gyva, įvairia forma, kad KARYS nebūtų vien archyvinės medžiagos rinkiniu. Mūsų žurnalą reikia padaryti įdomų ir naudingą visiems: tiek tėvynę nedaug teprisimenančiam jaunuoliui, tiek šiandienos vyrams JAV kariuomenėje, tiek visų laipsnių Nepriklausomos Lietuvos veteranams; o drauge ir visiems lietuviams, kuriuos likiminė kova dėl Lietuvos ir lietuviybės — pavertė amžiniais kareiviais . . .

6) Tvirtai atsiremdamas į mūsų vyresniosios kartos kovų veteranus, ir savo jautrų žvilgsnį nukreipdamas į jaunuomenę — i dabartinius ir būsimuosius tėvynės gynėjus — KARYS dažna proga primins visuomenei ir Lietuvos Laisvės Kovų brolius — invalidus. Jie yra vieninteliai gyvieji mūsų nepriklausomybės paminklai. Gili pagarba ir parama šiems vyrams, atsidūrusiems svetingos šalies gyvenimo realybėje. — taip pat yra vienas pagrindinių KARIO programos punktų. Kai tauta giliu susikaupimu gerbia savo žuvusiuosius dėl krašto laisvės, logiška ir natūralu, jog reikia rūpestingai globoti ir gyvuosius, kovų sužalotus veteranus, kad jie kuo ilgiau gyventų mūsų tarpe.

7) KARYS yra visų politinių srovių ir isitikinimų lietuvių vieningos kovos organas. Bet kuriai siaurai tendencijai, nekaltant jau apie grubią partinę polemiką, — KARYJE nevieta!

Savaime suprantama, jog šią pagrindinę mūsų žurnalo programą patenkinamai išpildyti mums padės tik nuoširdi visų mūsų bičiulių talka; talka ir visuotinis sujudimas jungtis dvasinėn kovon dėl lietuviybės išlaikymo, dėl laisvos, nepriklausomos, demokratinės Lietuvos ateities.

REDAKCIJA

NESLĒPKIME SAVO ATSIMINIMŲ

ST. BUTKUS

Kiekvienas žmogus turi įdomių atsiminimų. Ypač jų nemaža duoda karai arba šiaip svarbesnieji įvykiai. Vieni sugeba gražiai juos papasakoti arba aprašyti, kiti tai nesugeba.

Atsiminimų pasakojimas bei aprašymas nereikalauja didelio mokslo. Net mažai raštingas žmogus gali įdomiausiai juos parašyti. Tai sakau savo patirtimi.

KARYJE dirbau per 20 metų ir man tekdavo tvarkyti atsiminimų skyrių. Prispajinsiu, kad daugiausia jų prirašydavo mažiau raštingi. Ir kągi, jų atsiminimai būdavo gana įdomūs ir skaitytojų mėgiami. Redakcijai tekdavo nemaža paprakaituoti tuos atsiminimus taisant, dailinant, bet jausdavai malonumą, galėdamas gabaus mažaraščio įdomias mintis perteikti kitiems.

Pamenu iš Nepriklausomybės laikų. Vienas draugų gražiai papasakodavo savo kovų išgyvenimus. Paraginau jį parašyti į KARI. Pradrįso. Parašė. Pirmaį jį jo rašinį turėjau gerokai išmarginti raudonu rašalu. Pardončiau jam ir idėjome į KARI. Antrąjį jau mažiau betaisiau, o toliau jis pradėjo jau visai gerai ir gyvai rašinėti.

Dar gražesnę pavyzdį turėjau iš praėjusio karo. Vienas mūsų kareivių Rytuose, kovose su bolševikų partizanais, pateko į priešų nelaisvę. Dvi savaites išgyveno partizanų nelaisvėje. Paskui pabėgo ir savo dviejų savaičių nelaisvėje išgyvenimus parašė KARIUI, kuri tada leidome Vilniuje. Kukliai savo laiške pabrėžė, kad jis yra mažamokslis ir nedrįso į laikraščius rašyti, bet jo vadai jį įkalbėjo pamėginti.

Pasiėmiau tuos atsiminimus sutvarkyti. Darbas buvo sunkus. Beveik kiekviename žodyje po 2 arba 3 klaidos. Jokių kablelių ir taškų. Ištaisyti ne-

įmanoma. Teko perrašyti. Net du vakarus praleidau, kol juos sutvarkiau. Ir pagaliau išėjo įdomiausias atsiminimas, kokių labai retai pasitaiko. Anot Vaižganto — tikras deimantukas.

Daug įdomių atsiminimų turime ir mes, dabar Vakaruose apsigyvenę lietuviai, būtent, iš 1940—1944 m. okupacijų ir kovų Lietuvoje, iš 1941 m. partizaninių kovų, 1941—1944 m. kovų Rytuose su raudonąja armija arba jų partizanais. O juk tai mūsų istorinė medžiaga. Neleiskime jai pražūti. Daugelis mūsų, vokiečių prievarta įjungti į karių dalinius, kovojo Jugoslavijoje ir kitur. Ten patyrė įdomių išgyvenimų. Svarbu ir juos užrašyti ir pasidalyti su mūsų žurnalo skaitytojais.

Kai kurie tokių atsiminimų bijo. Girdi, kariauta ne Vakarų pusėje. Nėra ko bijotis. Vakarai šiandien jau žino, kad vokiečiai prievarta pavergtuosius įjungdavo kariauti. O kovos prieš bolševikus šiandien jau nebe "nusidėjimas", kaip tai buvo Vokietijoje, UNROS ir IRO laikais, kada negalėdavome prieš juos išsižioti...

Taigi, kas turime kokių atsiminimų iš kovų su bolševikais — rašykime. Rašykime visi — ir daugiau, ir mažiau raštingi. Jeigu kas dar niekad nesate rašę — irgi nesvarbu. Kas bus "ne taip" — redakcija pataisys. Atsiminimai ne tik reikšmingi istorijai, bet įdomūs ir skaityto-

Vilniuje mirė plk. Antanas Šurkus

Žiniomis iš už geležinės uždangos, Vilniuje, po neilgos sunkios ligos, miręs buv. Lietuvos kariuomenės pulkininkas Antanas Šurkus, 62 m. amžiaus. Velionis ilgiausiai tarnavo 7 pėst žemaičių Kunigaikščio Butegidžio pulke, o vėliau P. L. Prezidento Karo Mokykloje.

1941 m. birželio 10 d., drauge su kitais mūsų vyresniaisiais karinin-

KARYS

THE WARRIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription \$5.00 per year. Single copy 50 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

*

REDAKCIJOS STABAS

Simas Urbonas — vyr. redaktorius
Stasys Butkus — redaktorius
Zigmas Raulinaitis — redaktorius,
Lietuvių S-gos RAMOVES atstovas
Leidžia — KARIO leidykla

*

REDAKCIJOS KOLEGIJA

Pik. ltn. Kazys Ališauskas
Dr. Kostas Jurgėla
Pik. inž. dr. Juozas Vėbra

*

Prenumerata JAV ir užsienyje:
metams — \$5.00, pusm. — \$3.00,
atsk. nr. — 50c. Skelbimai pagal susitarimą.

Adresas: KARYS, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

jams. Nenusineškime jų į kapus, nes tai nusidėjimas prieš mūsų istoriją. Rašykite tik vienoje lapo pusėje, kitą palikdami tuščią.

kais, buvo išvežtas Rusijon į "kursus." Turimomis žiniomis, plk. A. Šurkus visą pastarąjį pokario laiką dirbo Lietuvoje, DOSAAF (savanoriška organizacija bendradarbiauti su armija, aviacija ir laivynu). Jis buvęs šios organizacijos respublikinio komiteto pirmininko pavaduotoju.

PREZIDENTĄ PRISIMENANT

ANTANAS SMETONA

1874 - 1944

V. RASTENIS

Pastarasis nepriklausomos Lietuvos gyvenimo laikotarpis, arba, kaip jau vieno kito bandoma išsirtarti — "Pirmosios Respublikos" laikotarpis yra neatjungiamai susijęs su Antano Smetonos vardu.

Pirmojo Pasaulinio karo metu Vilniuje veikusiame Lietuvių Nukentėjusiems dėl Karo Šeštai Komitete, kuris tuo metu faktiškai buvo ir vokiečių okupacijos metu Lietuvoje pasilikusios mūsų inteligentijos "politinė virtuvė", pirmininkavo A. Smetona.

1917 m. rugpjūčio 1 d. Vilniuje susirinkusio lietuvių "Organizacinio Komiteto" vykdomojo biuro pirmininku tapo A. Smetona.

1917 m. rugsėjo 18—22 dd. įvykusi Lietuvių Konferencija, viešai prabilusi apie Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą, išrinko Lietuvos Tarybą, išvedusią Lietuvą į nepriklausomybę. Lietuvos Tarybos pirmininkas buvo A. Smetona.

1918 m. spalio gale tapo paskelbti laikinieji Lietuvos Konstitucijos dėsni, kurie atkuriamos valstybės viršūnėje numatė Augščiausį Prezidiumą. To Prezidiumo — triasmienio prezidento — pirmininku buvo išrinktas A. Smetona.

1919 metų balandžio 4 d., laikinuosius Konstitucijos nuostatus pakeitus ir įsteigus Respublikos Prezidento instituciją, pirmuoju Lietuvos Respublikos prezidentu buvo išrinktas A. Smetona. Šiose pareigose jis pasiliko iki Steigiamojo Seimo susirinkimo 1920 m. gegužės mėn. 15 d.

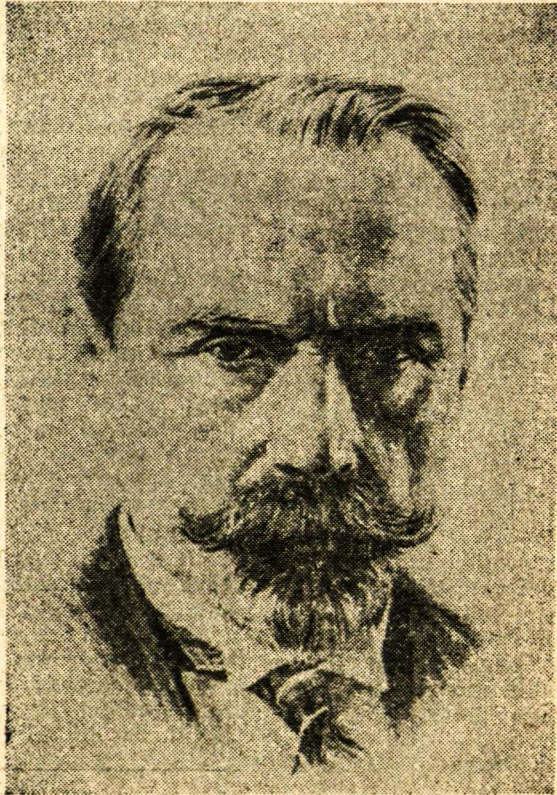
1926 m. gruodžio 17 d. įvykių pasėkoje A. Smetona vėl tapo Lietuvos Respublikos Prezidentu ir pasiliko juo faktiškai ligi bolševikų įsiveržimo į Lietuvą 1940 m. birželio 15 d., o teisiš-

kai — ligi mirties, 1944 m. sausio 9 d.

Jei "Pirmosios Respublikos" laikotarpį formaliai skaičiuojame trukusį nuo 1918 m. vasario 16 dienos iki 1940 m. birželio 15, tai to laikotarpio ilgis yra 22

tonos vardo bei jo vaidmens Lietuvos gyvenime.

* * *
Kitas klausimas, kaip tas vaidmuo vertintinas. Atsiminti yra Antano Olio 1950 metais Clevelande, kaip tik A. Smeto-

metai ir 3 mėnesiai. A. Smetona Lietuvos Respublikos priešaky tame laikotarpyje išbuvo iš viso 15 metų ir 8 mėnesius, t. y., arti 71% viso to laiko. O kadangi Respublikos Prezidento vaidmuo Lietuvoje nebuvo pasyvus, bet greičiau priešingai, tai suprantama, kodėl šio Lietuvos istorijos laikotarpio neįmanoma atjungti nuo Antano Sme-

nos paminėjimo proga, pasakyti žodžiai. Jais buvo pabrėžta, kad beveik kiekvienas politiniame gyvenime pasireiškias asmuo sukelia apie save prieštarų nuomonių bei vertinimų. Net ir Abraomas Lincolnas, dabar vertinamas su tokia pagarba, savo laiku yra buves labai karštų ginčų objektas. Tik vėlesniais laikais ginčai nusiūgsta ir išryš-

kėja, katrie — teigiami ar neigiami — vertinimai nusveria.

Dešimties metų laikotarpis, štai jau praslinkęs nuo prezidento Antano Smetonos mirties, yra dar per trumpas galutiniam jo vaidmens įvertinimo balansui nustatyti. Nuomonių prieštaravimas, nors — jau gerokai atslūgęs, dar nėra visiškai nusiūgęs į tokį lygį, kuriame galėtų reikštis visiškai objektyvumas, nedrumsčiamas nei asmenų, nei politinių grupių suinteresuotumu. Tačiau pasyvinė to balanso pusė viešojoje opinijoje tolydžio nustoja dirbtinio pabrėžimo ir dėl to artėja prie tikrojo savo svorio. Tuo pačiu metu ir aktyvinė jo pusė tolydžio apsisvalo nuo gincytinos vertės padailinimų. Objektivaus įvertinimo bruožai pradeda ryškėti.

Tą įvertinimą turėti objektyvų svarbu ne vien tik dėl kalbamo asmens garbės. A. Smetonos vaidmens vertinimas neišvengiamai siejasi su vienu iš idomiausių ir svarbiausių Lietuvos istorijos laikotarpių. Tas laikotarpis, vyresnės kartos dar gyvai prisimenamas, jaunimo akyse jau yra istorija, praeitis. Jei savo laiku šūkis "iš praeities stiprybę semkime" buvo krepiamas į Kunigaikščių Lietuvos laikus, tai dabar jau ir šis į praeitį slenkąs laikotarpis tampa tinkamas tam šūkiui taikyti. Tai irgi jau praeitis, iš kurios yra daug ko pasimokyti ir stiprybės pasisemti. Bet tam kaip tik ir svarbu, kad to mokymosi bei stiprybės šaltinio vaizdas būtų kuo objektyvesnis, o ne vienaip ar kitaip iškraipytas.

* * *

Tam tikrais požiūriais A. Smetonos vaidmuo yra glaudžiai susijęs ir su Lietuvos kariuomene. Ne tik todėl, kad būdamas Respublikos Prezidentas, jis drauge buvo ir vyriausias Lietuvos ginkluotųjų pajėgų

viršininkas. Tas titulas šiaip jau galėtų turėti tik grynai formalios reikšmės, nes gi prezidentas vistiek faktiškai nevadovauja kariuomenei: jis tik skiria kariuomenės vadovybę, ir tai praktikoje ne grynai savo nuožiūra. Santykis tarp A. Smetonos ir Lietuvos kariuomenės yra siekęs kiek toliau, nei šis formalusis santykis.

Kariuomenė, arba tiksliau tariant — iniciatyvą į savo rankas paėmusieji kariuomenės sluogsniai suvaidino lemiamą vaidmenį 1926 metų politiniame pasikeitime. Tų kariuomenės sluogsnių akcijos pasėkoje A. Smetona vėl tapo Respublikos Prezidentu. Nors tada ji formaliai prezidentu išrinko Seimas, bet yra aišku, kad tas išrinkimas buvo minimų kariuomenės sluogsnių su atitinkamomis politinėmis grupėmis sutarta būtina sąlyga.

Nėra išryškinta, ar pats A. Smetona bei artimesnieji jo to meto politiniai bendradarbiai ėmėsi patys iniciatyvos toms permainingoms pasiekti. Manoma, kad pats A. Smetona iš anksto arba visai nežinojo, kas rengiama, ar gal tik paskutiniu laiku prieš veikiant su juo susižinota, ar jis sutiktų imti vadžias į rankas, jei kas atsitiktų... Kiekvienu atveju, 1926 metų gruodžio permainingų aktyvių organizatorių jis nebuvo. Jam tekęs vaidmuo daugiausia buvo pasėka anuo metu kariuomenėje paplitusio nusiteikimo. Sunku dabar patikrinti, ar tą nusiteikimą sukūrė A. Smetonos politinių pažiūrų pareiškimai, ar gal daugiau turėjo įtakos tas faktas, kad jis buvo buvęs Lietuvos Respublikos priešakyje kaip tik 1919—1920 metų Nepriklausomybės Karo metu.

Būtų neteisinga manyti, kad A. Smetona, neva atsidėkodamas kariuomenei už sudarymą sąlygų jam prezidentu tapti,

protegavęs kariuomenę. Teisingesnis jo santykio su kariuomene apibūdinimas būtų tas, kad jis nuoširdžiai pripažino kariuomenės reikšmę ir pilietinio auklėjimo, kaip ir krašto gynimo srityje, ir kad jis buvo nuomonės, jog kariuomenė atitiks savo paskirtį tik būdama atitinkamai pagal išgales aprūpinta ne tik medžiaginėmis, bet ir moralinėmis sąlygomis.

Būdinga yra tai, kad tam tikrais atvejais A. Smetona neįveikdavo pabrėžti kariuomenės reikalų reikšmės bendruose valstybės reikaluose. Kai iš tautininkų politinių veikėjų pasigirdavo nepasitenkinimų, kad su Tautininkų Sąjungoje esamais pageidavimais prezidentas, pats būdamas tos grupės žmogus ir jos vadas, kartais per mažai tesiskaitęs, A. Smetona ne kartą yra davęs suprasti, kad ne tautininkų polit. grupės mandatu jis veikia, kad Respublikos Prezidento galia remiasi visa eile valstybėje reikšmės turinčių veiksmų. Buvo suprantama, kad kariuomenė irgi laikoma vienu iš tų veiksmų.

Tačiau, iš kitos pusės, A. Smetona kariuomenės niekad nelaikė nei vieninteliu nei vyraujančiu veiksmu valstybės politikos linkmei nustatyti, o laikė ją tik vienu iš reikšmingų veiksmų. (Suprantama, čia turima galvoje tik vadovaujančių kariuomenės sluogsnių opinija, nes gi visa kariuomenė paprastai opinijos nei reiškia, nei turi tam progos). Kaip jis nesidavė, pvz., Tautininkų Sąjungos aktyvo momentinių užsimojimų diktuojamas, taip regimai nesidavė diktuojamas ir kariuomenės titulu reiškiamų nuotaikų ar net reikalavimų.

Ryšium su tuo sunku apeiti tylomis klausimą, koks gi buvo A. Smetonos vaidmuo Lietuvos ginkluotųjų pajėgų tvarkyme Lietuvos nepriklausomybės su-

VASARIO 16. OS DVASIA — GYVA MŪSŲ ŠIRDYSE!

temų išvakarėse. Ar A. Smetona numatė artėjantį Lietuvai pavojų? Ar jis numatė panaudoti ginkluotąsias pajėgas ginti Lietuvos laisvei? Ar tos pajėgos buvo tam rengiamos? Kodėl gi jos vis dėlto nebuvo panaudotos?

Yra neabejotinai tikrų duomenų, kad pavojus buvo numatomas. Kaip tik A. Smetona buvo mažiausiai pasidavęs iliuzijoms, anot kurių „viskas dar kaip nors susitvarkys ne taip jau blogai“. Būdinga buvo jo kalba, pasakyta 1939 metų spalio 10 dieną, atsakant į visuomenės organizacijų demonstracijos sveikinimus ryšium su žinia, kad Maskva sutiko perduoti Vilnių Lietuvai. Tuo metu, kai demonstracija vyko senos svajonės išsipildymo džiaugsmingoj nuotaikoj, prezidento kalba nuskambėjo šiurpiu išpėjimu visai Lietuvai. Jis pirštu nurodė toje kalboje į faktą, kad drauge su Vilniumi į Lietuvą ir dar laikas ateina . . .

Vyriausybėje ir Valstybės Gynimo Taryboje, kurioje dalyvavo ir kariuomenės vadovybė, prezidento A. Smetonos paskatinimu dar ir prieš tai jau buvo svarstytas klausimas, kaip tekut pasieltgi, jei prieš Lietuvą būtų pavartotas smurtas. Kad toks pavojus yra, A. Smetona tatai aiškiai teigė. Tada ir Vyriausybė ir Gynimo Taryba vieningai laikėsi nusistatymo, kad tokiu atveju reiktų gintis, **net ir nesitikint sėkmingai apsiginti.** Buvo pripažinta, jog pats gynimosi, kad ir nesėkmingo, faktas būtų svarbios reikšmės ateičiai. A. Smetona skatino tuojau paruošti to meto padėti atitinkamą gynimosi planą. Toks nusistatymas buvo priimtas kone metai prieš 1940 m. birželio 15 d. įvykius. Tačiau, kai reikalas ištiko, nei visos valstybės aparatas tokiam atvejui nebuvo paruoštas . . .

Jau nelaimėi įvykus, A. Smetona pats yra bandęs atsakyti į klausimą — **kodėl nebuvo?** Jo atsakymas, galbūt, skamba nepatenkinamai, bet yra nuoširdus, atviras ir tikras: „**Visokie einamieji reikalai, labai ir nela-**

bai svarbūs, nustelbdavo šį pagrindinį valstybės dalyką. Jis kana kaip vis būdavo atidėliojamās rytdienai, nes vis rodydavos, jog dar suspėsimė. . .”

Šiame atsakyme A. Smetona pavartojo daugiskaitos pirmąjį asmenį, tuo būdu ir pats save įskaitydamas į tarpą tų, kurie reikalą rengtis pripažino, bet delsė tatai konkrečiai įvykdyti. Nors jis pats faktiškai buvo tas, kuris nuolat skatino tai padaryti, be jokių svyravimų laikydamasis pažiūros, kad geruoju, be jokio pasipriešinimo smurtui neturi būti pasiduota, nes nevertas laisvės, kas negina jos . . . Kodėl gi ir jis pasidavė delsei-mui?

A. Smetona nebuvo tokio būdo ir tokių užsimojimų žmogus, kuris imasi viską pats atlikti. Jis laikėsi darbų ir atsakomybės paskirstymo metodo, būdamas tos pažiūros, kad kiekvienas, kam koks uždavinys tenka, savaime suprantama, turi būti pareigingas to uždavinio atlikime. Vadovavimo vaidmenį jis suprato, kaip uždavinių nurodymą bei paskirstymą, kitaip sakant, kaip organizuojantį vaidmenį.

Tuo pačiu metu A. Smetona savo būdu buvo panašus į kantrų bei nuolaidų įstaigos viršininką, kuris, kad ir matydamas jo žinioje esančius pareigūnus ne viską pagal jo nurodymus atliekančius ar kaiko iš viso neatliekančius, nespaudžia per griežtai, nekeičia jų pergrėit, neskuba su radikaliais sprendimais bei radikaliomis priemonėmis. Tai žmoniškas, bet toli gražu ne diktatoriškas būdo savumas. Šis savumas reikšėsi A. Smetonos santykyje ir su vyriausybe bei kariuomenės vadovybe. Nors formaliai jis turėjo joms auščiausiają įsakomąją galią, tačiau tos jis, palyginti, nedaug tenaudojo. Gal, ypač pastaruoju laiku, tarp kita ko ir todėl, kad jis juto, jog vyriausybėje ir net kariuomenės vadovybėje gerokai atgarsio atranda iš vadinamųjų opozicinių, ar, kaip tada buvo vadinama, „Ašies“ grupių sklindančios pažiūros, jog gal ir neverta gyny-

mosi plano rengti, nes, jeigu nėra vilties efektyviai apsiginti, tai kam provokuoti kraujo praliejimą ir krašto sunaikinimą . . .

A. Smetona jau tada numatė tai, ką šiandien visi iš patyrimo žinome, kad bolševikų smurto atveju kraštas **visti**ek žiauriai nukentės ir bus sunaikintas, nors ir nesipriešintų. Todėl, jis teigė, verčiau garbingiau nukentėti. Bet tos „sunaikinimo neprovokavimo“ idėjos skverbėsi visur. A. Smetona tą juto, čia ir matė delseimo priežastį. Ir, regimai, pradėjo rezignuoti. Ypač, kad jis juto, jog tas delseimas, neolumas ruoštis kovai yra gerokai ir prieš jo asmenį, prieš jo vedamą politiką nukreiptas. A. Smetona ir tada ir vėliau yra išsitaręs, jog, deja, yra mūsų tarpe, kurie Lietuvos priešų kėsluose tariasi sulauksią talkos savo politinėms svajonėms įvykdyti ar bent savo politinei kortai sustiprinti . . .

Žodžiu sakant, prezidento skatinimai, prisirengti smurto atveju pasipriešinti, reikiamo efekto neturėjo. Ir kai atėjo nelaima valanda, prezidentas atrado, jog nėra per ką vykdyti priešinimosi įsakymą, nors ir buvo, kas būtų priešinęsi narsiai . . . Rinktis kitus tokio įsakymo vykdytojus tada buvo jau pervėlu. Pats A. Smetona pripažino, kad toki pakeitimai reikėjo anksčiau daryti. Bet tada — anksčiau — jie nebuvo padaryti. Kodėl? Gal dėl pirmą minėto A. Smetonos nuolaidaus būdo, dėl tikėjimo, kad kiekvienas turi gi savo pareigą atlikti, negali viską padaryti vienas prezidentas, o gal ir dėl aplinkybių, kuriose jam nebeatrodė, kad asmenų pakeitimas padėtų iš esmės bepakeistų . . . A. Smetona pastaruoju laiku buvo tiesiog prislėgtas tos minties, kad mūsų vienuose ar kituose sluogsnuose plinta mintis, jog galima bandyti gal ir taikintis su perspektyva likti bent „pusiau vergais“, jei nesipriešinimas apsaugotų nuo tapimo visiškais vergais. Jo manymu, „pusiau vergų“ padėties, jei tai net ir kam atrodytų priimtina tikėtis negalima bent jau iš bolševikų.

BROLIAI LIETUVIAI, — BUVĘ KARIAI!

Į bolševizmo pavojų jis žiūrėjo visiškai atviromis akimis ir kompromisais su jais netikėjo. Juk ir nuolankų laišką Kalininiui 1940 metų gegužės mėnesį jis parašė be galo nenoromis, vyriausybės daugumos prašyte priprašytas... Nepasitikėjimas bolševikais pas A. Smetoną buvo toks stiprus, gal net instinktyvus, jog jis griežtai nesutiko nei kalbėti apie oficialų sostinės perkėlimą į Vilnių tol, kol jame ar jo apylinkėse yra bolševikų įgulos.

Sakoma, kad valdyti yra numatyti A. Smetona numatymo dovaną, turėjo šviesią ir taiklią. Tatai patvirtina ir jo griežtas nusistatymas bent pačiam prezidentui nepasilikyti bolševikų okupacinės valdžios malonėje, nors iš labai artimų jo bendradarbių buvo didelis spaudimas, kad pasilikytų ir tuo "palengvintų padėtį"... Netruko paaiškėti, kiek tą padėtį "palengvino" kitų kaimyninių kraštų prezidentų pasilikimas...

Tačiau pergyventieji patyrimai siūlo tą senąją taisyklę bent kiek papildyti, būtent: valdyti yra ne tik numatyti, bet ir būti nenuolaidžiam numatymais paremtų sprendimų vykdyme. A. Smetona nuolaidžiaavo kitų neryžtingumui ir abejingumams. Rezultate, kai 1940 m. birželio 14—15 dd. naktį faktiškai prasidėjo pirmasis rezistencijos pasireiškimas prieš Lietuvos pavergimą, pirmieji rezistentai buvo negausūs: tik prezidentas Antanas Smetona ir du ar trys jos vyriausybės ministrai...

Ar Lietuvos likimas būtų buvęs kitoks, jei prezidentas Antanas Smetona būtų buvęs kitoks, negu buvo, arba jei Lietuvos vadovybė būtų buvusi visai kita?

Kas žino? Greičiausiai rezultatas būtų buvęs tas pats, gal tik kaikuriuos aplinkybės skirštųsi. Tad vertinant A. Smetonos vaidmenį Lietuvos laisvės suteimų pradžioje turėtų būti atmemas bent vienas dalykas: dėl Lietuvos priešų intencijų daug kas klydo, bet A. Smetonos ne-

Lietuvių Sąjungos "Ramovės" Centro Valdybos vardu sveikinu Naujaisiais 1954 metais, linkėdamas geriausios sveikatos, sėkmės gyvenime, o taip pat kantrybės ir ištvermės Tėvynėje ir tremtyje esantiems.

Labai dažnai, o ypač švenčių metu, ilgesio slegiami, mes nors mintimis nuklystame Tėvynės Lietuvon. Aplankome mūsų artimuosius, mūsų tėviškes ir visa, kas mums ten miela ir brangu. Tikrovė gi žiauri. Lietuva pavergta, o mūsų tauta rusų—bolševikų naikinama. Esame atskirti ir nuo Tėvynės, ir nuo artimųjų, bolševizmo geležine uždanga.

Šiomet sukaks jau dešimtmetis nuo antros rusų-bolševikų okupacijos. Dešimtmetis, kaip dalis mūsų, išsiblaškę po visą Žemės rutulį, laukiame nesulaukdami mūsų pavergtai tautai laisvės pragiedrulių. Verta susimąstyti ir susirūpinti, ką turime daryti, kad nenustotume lietuvio žmogaus vertės.

Kova dėl Tėvynės laisvės ir kova dėl lietuvių išlaikymo,— yra ir turi būti augščiausias tikslas visų lietuvių, kur mes bebūtume ir kokią pasaulėžiūrą beturėtume. Visų lietuvių bendras kovos frontas, gilus tarpusavio susipratimas, vieningas pastangų suderinimas, bendram tikslui siekti,— turi būti dabartinė mūsų kovos taktika.

Svetur, palyginti, mūsų ne daug. Tat, nesiskaldykime į grupes ir grupėles, nesikivirčykime dėl dalykų, kurie dabar

neaktualūs, nes tai ardo mūsų kovos pastangas. Kas sėja ir įneša į mūsų tarpą nesantaiką—skaldo mūsų jėgas. Nežiūrint, kuriais sumetimais ir šūkiais tai daro, toks lietuvis dirba pragaištingą darbą mūsų tautai. Nesmerkiame politinių susigrupavimų-partijų, tik nustembame, kada kokio politinio susigrupavimo interesai ir ambicijos statomos augščiausioje vietoje. Manome, kad tai yra neprasminga, nelaiku ir naivu, nes tai rodo nenorą suprasti tikrovę. L. S. "Ramovės" nariai nuo visų politiniai-partinio pobūdžio kivirčių privalo atsiriboti.

Mūsų tauta, nors ir pavergta, tebėra karo būklėje prieš rusišką imperijalizmą, todėl visi lietuviai ir lietuviškos esamos kovotojai, esame savo tautos kariai. Išlaikykite kovos dvasią, jauskime atsakingumą, nepaskeskime savo asmeniškų reikalėlių sukuryje. Ne vien ginklu kovojama, bet ir visomis galimomis priemonėmis. Tinkamas žodis, darbas, auka—taip pat yra svarbūs ginklai mūsų augščiausiam tikslui siekti.

Tauta, kuri dėl savo laisvės kovoja, yra gyva. Tik gyva tauta gali būti laisva.

P. Plechavičius,

L. S. "RAMOVĖS" Centro V-bos Pirmininkas

A. Gaušas.

Sekretorius

Čikaga, 1954 m. sausio 1 d.

buvo jų tarpe. A. Smetona nepavartojo "botago" klystantiems "apšviesti". Kazin, jei dabar bandytumėm už tą "botago" nepavartojimą jį teisti ir kaltinti,— ar tai suverstų visa atsakomybę ant jo galvos už viską, kas įvyko? Ar visi kiti,

kurie guodėsi klaidingomis iluzijomis ir stengėsi užsimerkti į A. Smetonos jau tada rodomas tamsias ir pavojingas perspektyvas, galėtų išsiteisinti vien tuo, kad jis neprivertė jų patikėti jo pažiūra ir neprivertė vykdyti jo nusistatymą?

SAUSIO PENKIOLIKTOJI

1923

KUN. P. DAGYS

Vasario 16 diena 1918 m. paskelbė pasauliui kad Lietuva, daugiau negu šimtmetį vergavusi, vėl laisva valstybė. Sausio 15 d. 1923 m. Klaipėdos krašto sukilimu, dalis Mažosios Lietuvos, po beveik 700 metų, vėl grįžo prie savo kamieno, prie savo tautos, prie Lietuvos.

Taigi, be Vasario 16 d. nebūtume turėję laisvos Lietuvos, o be Sausio 15 d. — Klaipėdos krašto, to vienintelio taip reikalingo Lietuvai uosto. Abi šios dienos mūsų tautai labai reikšmingos ir lygiai brangios.

Pasaulio istorija težino tris tautas, kurios neturi sau lygaus pavyzdžio. Žydai, išblaškyti po visą pasaulį, nenustoję tikėti ir po 2000 metų susilaukė savo laisvo Izraelio. Suomiai, prisiglaudę tolimoje šiaurėje, visą laiką kovojo už savo laisvę. Ir kai 1940 m. juos užpuolė milžiniško krašto komunistinės gaujos, jie nepabūgo priešintis ginklu. Todėl ir šiandien jie laisvi. Trečioji istorinė garbė tenka mūsų broliams mažlietuviams, kuriuos veik 700 metų valdė augštai civilizuota, technikoje ir daug kur pirmaujanti vokiečių tauta Europoje. Jie per tiek laiko išliko gyvi savo tautai. 700 metų — gana ilgas laikas. Daugiau negu 20 gentkarčių nenutauto ir, sulaukus tinkamo politinio susiklostymo, vėl prisigynė prie savo mielos tautos.

Mums, kuriems likimas lėmė gyventi svetur, tenka matyti, kaip greit tirpsta ir nyksta mūsų tauta. Kaip vaikai nebesikalba su savo tėvais. Vieni neišmoko naujos kalbos, kiti pamiršo tėvų kalbą. Todėl mus stebina, kaip mažlietuviai galėjo taip ilgai išlaikyti savo kalbą ir nenutausti. Atsakymas aiškus. Nežiūrint kokios nelaimės juos slėgė, nežiūrint ką svetimieji jiems siūlė ar žadėjo, jie visada liko ištikimi savo tautai ir tėvų

papročiams. Gyvosios tautos širdies niekas negalėjo pažeisti; o meilė šios širdies visus vienuodai rišo prie savo tautos ir žemės.

Mažosios Lietuvos, arba kaip seniau juos vadino Prūsų, istorija labai skaudi, tragiška ir liūdna. Europos kraštų riteriai, pralaimėję tris kryžiaus karus, pakviesti Mozūrų kunigaikščio Konrodo, atsidangino į Prūsus, tęsti kryžiaus karą prieš pagoniškas lietuviškas gentis. Pirmąjį puolimą teko atlaikyti prūsams. Nors jie ilgai ir narsiai gynėsi, bet prieš jungtines Europos jėgas vieni nepajėgė apsiginti. Jie buvo nugalėti. Lietuvos karalius Mindaugas sutiko kryžievių ordinui atiduoti upių tėvo, Nemuno žemupį. Tą patį patvirtino ir Vytautas Didysis, nors jo laikais Lietuvos galybė buvo pačioje augštumoje, o kryžieviai sumušti. Jis pasitenkino atgavęs Žemaičius. Tai gi, ką didieji ir galingieji Lietuvos valdovai prarado, tą teko naujosios Lietuvos sūnums, drauge su mažlietuviams, atpirkti. Istorinę klaidą, t. y., Nemuno žemupį su vieninteliu uostu, vėl gražinti Lietuvai.

Nežiūrint, kad abu kraštai gyveno skirtingą gyvenimą, ir istorijos raida ilgus šimtmečius juos skyrė, Mažosios Lietuvos inasas mūsų tautai yra labai didelis ir iki šiol nėra tinkamai įvertintas.

Kaip žmonių, taip ir tautų, istorijos keliai labai dažnai kryžiuojasi. Štai, buvusiam kryžievių ordino centre, dabar Brandenburgijos pajūryje, Karaliaučiuje, įsteigiamas universitetas. Čia dėstoma lietuvių kalba. Šis universitetas duoda lietuvių tautai daug žymių mokslo vyrų, tautos žadintojų, kovotojų: Mažvydas, Bretkūnas, Rāpagelionis, Kulvietis, Zablockas ir daug ki-

tų, tai kertiniai akmenys mūsų tautos kovose.

Karaliaučiuje gimsta pirmoji lietuviška knyga, čia pasirodo pirmoji lietuvių kalba biblija. Nors šis pirmasis lietuviškumo židinys ima gesti, bet jo liepsnos skaisčiai apima visą kraštą. Maž. Lietuvoje pasirodo pirmas lietuviškas laikraštis, dainų rinkiniai. Čia gimsta iki šiol neturintys sau lygaus—poetas Duonėlaitis. Visų, kurie per tiek laiko su visišku atsidavimu kovoję dėl tautos laisvės, kalbos išlaikymo — čia neįmanoma įvardinti.

Kada Lietuvai atėina tamsūs priespaudos ir persekiojimų Muravjovo-koriko laikai, kai nebėra "nei rašto nei druko," tai Mažoje Lietuvoje pasirodo pirmieji Lietuvos laisvės pragiedruliai. Iš čia "Aušra" skleidžia pirmuosius savo spindulius. Iš čia skamba visai Lietuvai "Varpas", šaukdamas; kelkite, kelkite! ... Be pagalbos brolių mažlietuvių nebūtume turėję nei "Aušros", nei "Varpo", nei daugelio lietuviškų knygų, bei viso atgimimo laikotarpio.

Pirmasis Pasaulinis karas su liepsnoja 1914 m. Vokiečių kariuomenė, kurioje tarnauja daug brolių lietuvių, žygiuoja per Lietuvą. Jie nenumanė, nesuprato ir nesąmoningai atliko tą istorinį žygi—išstūmė rusus iš mūsų žemės, ir tuo pasitaravo mūsų tautai, jos laisvės kovoms. Nes kai 1918 m. buvusios rusų imperijos pavergtos tautos paskelbė kovą dėl savo laisvės, tą laisvę laimėjo tik tos tautos, kurių teritorijoje buvo rusų kariuomenės. Pvz. Baltgudija, Gruzija, net 40 milijonų ukrainų tauta, su tokiu kadru inteligentų ir karių, laisvės kovas turėjo pralaimėti, nes masės, kad ir bolševikinės kariuomenės, užgniauzė jų visas pastangas. Todėl mūsų laisvės kovos buvo daug lengvesnės, nes teko kautis ne su viduriniu, bet su atslenkančiu priešiu.

1918 m. Lietuva skelbia nepriklausomybę. Mažlietuviai irgi netyli. Susidares Gelbėjimo Komitetas siunčia prašymus ir delegacijas į Versalį, kur spren-

ŠTABAS IR PADĖJĖJAI

Z. R.

„Prūsijos laimėjimai prieš Austriją ir Prancūziją (1870 m.), ypač prieš pastarąją, — įvedė generalinio štabo „madą“. Prancūzams buvo patogu suversti visus jų nepasisekimus generalinio štabo nebuvimui. Schellendorffas, nugalėtojo pasitenkinimu, parašė knygą, kuri buvo priimta kaip generalinio štabo „evangelija“. Wilkinson'as išvertė ją į anglų kalbą, tvirtai įleisdamas jos šaknis į vokiečių doktriną.

Amerikos generalinio štabo autorius rėmėsi Schellendorffo autoritetu ir, sakoma, buvo labai paveiktas Wilkinsono. Nežiūrint, kaip giliai jo šaknys Prūsų kariūnėje istorijoje siektų, generalinis štabas išvedamas iš Prancūzų-Prūsų karo.”

(A. Brown, „The Armor of Organization“.

ŠTABAS

Prancūzų pralaimėjimo priežastis galima suvesti į tris pagrindines grupes:

1) Šioje kampanijoje atsitiktinumas ir laimė vaidino ne-normaliai didelį vaidmenį;

2) prancūzų augštoji vadovybė buvo labai menka, beveik neegzistuojanti;

3) prūsų štabo darbas, nors ir buvo daug geresnis už prancūzų, bet nebuvo tiek tobulas,

kaip kad po laimėjimo buvo manoma.

Prancūzai buvo sumušti ne tiek prieš, kiek dėl geros vadovybės trūkumo. Prancūzijos politika padėjo pralaimėti karą (Mac Mahono armijos sunaikinimas — daugiau politinis, negu karinis, padarinys). Nors Prancūzija išvėlė į karą be plano, tačiau nėra įrodymų, kad Prūsija būtų turėjusi faktinio išsivystymo planą. Tačiau — jie turėjo Moltkę. Trumpai sakant, Prūsai jei ir neturėjo plano, tai jie turėjo planuotoją. Prancūzai neturėjo nei to, nei antro; jokios planavimo agentūros Prancūzijoje tuo metu nebūta. Prūsų generaliniam štabui galima „duoti kreditą“ dėl, iš planavimo išėjusios, geresnės mobilizacijos. Žymiausias prancūzų administracijos defektas buvo — judėjimo sunkumai. Prūsai, palyginti su prancūzais, buvo judrumo stebuklas. Daugumas Moltkės strateginių klaidų kilo iš jo samprotavimo, kad prancūzai judės greičiau.

Labai galimas dalykas, kad Prūsų pirmavimas specialiose funkcijose, o ypač planavime, buvo neapgalvotai priskirtas

visai beformei štabo koncepcijai. Tuo „štabas“ virto simboliu visa to, kas yra gera organizacijoj. Taigi vietoj to, kad ištyrus, koki štabo pasireiškimai buvo lemiantieji Prūsų laimėjimą, visa Prūsų sistema tapo priimta be kritikos ir buvo imituojama. Tuo tarpu štabas, kaip institucija ar doktrina, nėra geras „per se“. Tik geras štabas — yra geras.

Kaip Prūsų-Prancūzų kare, taip ir iš viso — pasisekimo ar nepasisekimo priežastys yra supintos viena su kita. Iš jų išimti vieną kurią priežastį ar jų grupę, kaip vyraujančią, yra beveik neįmanoma. Būtų perdrąsu teigti, kad Prūsų laimėjimas buvo vien jų generalinio štabo koncepcijos padarinys. Tačiau tokia nuomonė įsiskverbė ir į modernią karybą.

VADOVYBĖS PADĖJĖJAI

... Štabas padeda vadui atlikti jo pareigas per padėjėjus (aid to command). Jų tarpe gali būti daugiau specializuotų — raštininkų (amanuenses). Jei padėjėjai bendradarbiauja su vadovybe, jie gali būti vadinami

džiamas Europos ir pasaulio tautų likimas. Nors Maž. Lietuvos neprijungė prie Lietuvos, bet jie pasiekė nors tiek, kad Klaipėdos kraštą atskyrė nuo Vokietijos ir pavedė valdyti Prancūzams.

1922 m. Klaipėdos krašte pradeda siausti nauji vėjai. Papirkti lenkų šnipai, kaip Aukštuo-laitis ir kiti, su prancūzų palaiminimu, pradeda piršti „Freištata“. Tą „Freištata“, žinoma, būtų globoję lenkai. Susidarius šiai būklei, broliams klaipėdiškiams (susitarus su Didžiąja Lietuva) nebeliko kitos išeities, kaip tik pakelti ginklą prieš sąjungininkus, didžiuosius pasaulio galiūnus, nes krašto gyvuliniai interesai reikalavo pa-

sirinkti šias, o ne kitas, priemones. Ir taip 1923 m. sausio 15 d. sukilimu buvo nulemta Mažosios Lietuvos dalies, Klaipėdos krašto, istorija, kuri 700 metų buvo atskirta nuo Lietuvos, ir kurios buvo atsižadėję karaliaus Mindaugas ir Vytautas Didysis. Tauta susijungė, ir Nemunas vėl ištikimai tarnavo savo kraštui ir savo žmonėms.

Kiekvienas lietuvis, kur jis begyventų, negali ir neturi pamiršti Sausio 15; kaip ir Vasario 16, šių taip reikšmingų ir brangių mūsų tautai švenčių. Neturi pamiršti ir tų taip ryžtingai dirbusių, kovojusių ir žuvusių dėl tautos laisvės. 700 metų neužgesino mažlietuvių meilės savo tautai. Daug kas keitė-

si. Keitėsi net religija. Pirm buvo pagonys, dabar krikščionys, bet meilė savo tautai liko toji pati. Istorija rodo, kad religija nėra pastovus dydis, bet didžioji tautos širdis, jei ji nepažeista, vienodai su tokia pat meile ir ištikimybe plaka per šimtmečius savo tautai, nežiūrint kaip tauta bebūtų naikinama.

Mūsų laikų tėvynei Lietuvai atėjo vėl sunkūs spaudos ir naikimo laikai. Tikėkime, kad šis sunkus bandymas nesitęs taip ilgai, kaip kad teko mažlietuviams išgyventi. Tikėkime, kad savomis ausimis išgirsime tą džiaugsmingą žinią ir savomis akimis išvysime tą laimingą laisvės rytmetį, kada jis vėl išauš mūsų tautai ir žemei.

bendradarbiais ar pagelbininkais (adjunct). Kraštutiniu atveju bendradarbis gali pavirsti vadovybės daliniu — partneriu.

Vado padėjėjas yra jo akys ir ausys. Jis pradžiai vado ausis ir akis duotame laike ir plote, kiek tai reikalinga, ir ko vadas vienas nepajęgtų matyti ir girdėti. Napoleono "maison", sakoma, turėjęs dvi grupes padėjėjų: viena vykdė eilines pareigas, kur atsakomybės ir savarankiškumo buvo maža; antroji grupė, sudaryta iš augšto rango karininkų, vykdė didelius uždavinius ir darė svarbius sprendimus.

Į šią bendrą padėjėjų kategoriją galima priskirti ir vado pavaduotoją, kuris atstovauja vadą, kai jį nėra. Taigi, padėjėjas, koks jis bebūtų, pradžiai vado galėjimą gauti informaciją ir išreikšti vado valią. Tuo būdu padėjėjas tampa teigiama organizacijos priemonė.

Jei padėjėjas (aid) tik vykdo vado pageidavimus ir yra lyg ir dalis vado fizinės asmenybės, tai pagelbininkas (adjunct) yra asmuo, prijungtas prie vado tam tikroms pareigoms ar tarnybai; jis sudaro vado protinės asmenybės dalį. Jis savo galvojimą sieja prie vado galvojimo. Pagelbininkas virsta tikru pagelbininku, kai vadas įpranta jį priklausyti. Taigi, štabo viršininkas, kaip jis yra suprantamas, yra ne padėjėjas (aid), bet pagelbininkas (adjunct).

Istorija rodo, kad didieji vadai vieni turėjo tik padėjėjų, o kiti — ir padėjėjų, ir pagelbininkų. Neįsivaizduojama, kad Aleksandriui, Cezariui ar Napoleono būtų reikėję pagelbininkų. Neturėjo pagelbininko nė Moltkė vyresnysis. Tačiau Bluecheris, Gneisenau, Hindenburgas, didieji vadai karo istorijoje, jau turėjo pagelbininkus. Tarp Napoleono ir Bluecherio buvo visa eilė vadų, kurie, dėl pagelbininko stokos, liko pasmerkti būti menkystomis.

Kadangi kaikurie vadai buvo reikalingi pagelbininkų, kurie už juos galvotų, lengvai kilo nuomonė, kad kiekvienas vadas reikalingas pagelbininko. Tai yra kraštutinumas ir todėl ne-

pateisinamas. Jei vado ir jo pagelbininko charakteriai vienas kitą atitinka, ir jei pagelbininkas yra ne primestas, bet vado pasirinktas — tada jis tampa teigiamu organizaciniu "įrankiu." Primestas pagelbininkas būna arba blogas, arba nenaudingas.

Pirmojo Pasaulinio karo metu vokiečių štabo viršininkas ir vadas buvo teoretiniam santykiu, kaip vadovybės dalininkai — partneriai. Tai yra ryšis, kai vadas ne tik priima bendradarbių, bet yra doktrinos vėrčiamas jį priimti ir suteikti jam teisę į dalį sprendimų Vokiečių kariuomenėje štabo viršininkas, tam tikroms sąlygom ir progom, darė visai nepriklausomus vado sprendimus.

Nusakyti vadovybės dalininko (partnerio) santykių yra sunku; jis prasideda ten, kur pagelbininko santykis baigiasi, ir pasibaigia visišku vado dominavimu. Ten, kur nėra aktyvaus vado, negali būti pagelbininko ar dalininko santykio. Tačiau, visai nepateisinamai, ir tokiais atvejais štabo viršininko titulas būna vartojamas. Pvz., generalinio štabo viršininko titulas turėtų sietis pagelbininko ar dalininko ryšiu su vadu. Valstybės galva, teoretiškas ginkluotų pajėgų vadas; nėra aktyvus. Jis tik iš titulo vadas, taigi, gen. štabo viršininkas negali būti neaktyvaus vado pagelbininku.

Koks skirtumas tarp Hindenburgo — štabo viršininko, ir Foch — vyriausio vado? Jokio! Kad išsaugotų karališkios vadovybės mitą, Hindenburgas turėjo vadintis gen. štabo viršininku. Tokiam mitui nebuvo vietos sąjungininkų tarpe, ir todėl Fochas buvo vyriausias vadas. Tai ir buvo vienintelis skirtumas. Kadangi Hindenburgas buvo aktyvus vadas, tai jo generalinio štabo viršininko titulas buvo klaidingas. Tas klaidingas ir klaidinantis titulas buvo paveldėtas iš Moltkės, kai jis turėjo išsaugoti karališkios vadovybės fikciją.

JAV importuotas generalinio štabo viršininko titulas ilgą laiką buvo abejotinoj būklėje, kol

galų gale jis tapo aktyvaus kariuomenės vado titulu.

Visa tai susumavus — galima būtų pasakyti: vadas reikalingas padėjėjų. Vadas gali jaustis laimingas, jei pagrindinis jo padėjėjas gali tapti jo pagelbininku. Gero pagelbininko naudingumas pareina nuo jo ir vado asmeninių charakterio bruožų tiek daug, kad vadas privalo turėti teisę pats jį pasirinkti, bet ne gauti paskirtą. Tokiam pasirinktam pagelbininkui duodamas titulas — štabo viršininkas — yra nevykęs. Jis nusako santykių tarp pagelbininko ir štabo, bet ne tarp pagelbininko ir vado. "Nežiūrint kaip naudingi vadovybės padėjėjai bebūtų, reikia prisiminti, kad ir viso pasaulio padėjėjai neišvaduos vado nuo vadovybės naštos. Jie tik gali jam padėti ją nešti."

Naujausia karinė literatūra

Stanton: *Lincoln's Secretary of War*. Autorius Fletcher Pratt. 520 psl. Išleido W. W. Norton & Co., New York, \$5.95.

Triumph and Tragedy. Vol. VI "Antrojo Pasaulinio karo Istorija". Autorius Winston S. Churchill. 800 psl. Išleido Houghton Mifflin Co., Boston, \$6.00.

A Stillness at Appomattox. Iš Civilinio Karo. Autorius Bruce Catton. 438 psl. Išleido Doubleday & Co., New York, \$5.00.

Perpetual War for Perpetual Peace. Roosevelt ir Trumano užsienio politikos kritika. Redagavo H. E. Barnes. Išleido The Caxton Printers Ltd., Caldwell, Idaho. \$6.00.

The Incompatible Allies. Memuarai iš vokiečių-sovietų santykių, 1918—1941. Autoriai Gustav Hilger ir Alfred G. Meyer. Iliustruota, 350 psl. Išleido The Macmillan Co., New York, \$5.00.

Psychiatry and Military Manpower Policy. II Pasaulinio karo patyrimai. Autorius Eli Ginzberg ir kiti. 65 psl. Išleido King's Crown Press, New York. \$2.00.

Flying Saucers From Outer Space. Autorius mir. Donald E. Keyhoe. 276 psl. Išleido Henry Holt & Co., New York. \$3.00.

Undersea Patrol. Autorius Edward Young. Iliustruota, 298 psl. Išleido McGraw-Hill Book Co., New York. \$3.95.

JAV NAUJA KARINĖ POLITIKA

Naujų galingos naikinamosios galios ginklų ištobulėjimo akivaizdoje, Amerikos valdžia, norėdama sumažinti mokesčių našta, yra nusistačiusi iš esmės persvarstyti savo karinę politiką.

NEWSWEEK, 1953 m. gale rašydamas apie naują JAV strategiją, teigė, jog laukiama, kad JAV kariniai sluogsniai pasiskysią už armijos ir laivyno sumažinimą, o karo aviacijos išplėtimą. Būsią mažiau šaukiama naujokų, negu kad buvo numatyta, bet visu svoriu būsianti pabrėžiama ir atominių ginklų vertė.

Nėra abejonės, kad šis istorinis posūkis ginklavimosi politikoje turės lemiamos reikšmės ateinančių metų JAV gynybai. Atrodo, kad prezidentas ir jo augštieji politikos planuotojai yra įsitikinę, jog artimoje ateityje Sovietų Sąjunga nesirengia pulsi.

Tuo būdu sausumos kariuomenė (armija) ateityje turėsiantis pasitenkinti žymiai mažesniu vaidmeniu. Divizijų bei kitų kovos junginių skaičius būsiąs sumažintas. Lauktina, kad divizijų kiekybinis pajėgumas taip pat turės sumažėti.

Laivynui — nors kalba tik apie personalo sumažinimą, nepaliečiant šios ginklo rūšies pajėgumo, toks apkarpymas neabejotinai rodo, jog bus palikta mažiau kautynių laivų tarnyboje. Atrodytų, kad vienas ar du kautynių laivai, keliolika mažesnių lėktuvnešių bei kitokių lydymųjų laivų — turės būti „užkonservuoti“. Tačiau laivynas gaus savo ketvirtąjį superlėktuvnešį. Laivyno aviacija pasilikis savo dabartiniame pajėgume. Taip pat nebus paliesta ir marinų (jūrų pėstininkų) tarnyba.

Taigi, karo aviacija plėsis. Nors tai dar nėra oficialiai paskelbta, bet Air Force pagal naująjį strateginį planą gausianti 137 „sparnus“ (eskadras). Šis kokybinis ir kiekybinis pajėgumas būsiąs pasiektas 1957 metais, kai AF tarnybon

NAUJASIS NATO ŠAUTUVAS

Nors atominis amžius yra jau prasidėjęs, tačiau pagrindinis kautynių ginklas lieka, kaip ir buvęs, pėstininko šautuvas, bet ne atominė bomba. Lengvųjų ginklų ugnis nukauna daugiau priešo kovotojų, negu bet kuris kitas ginklas.

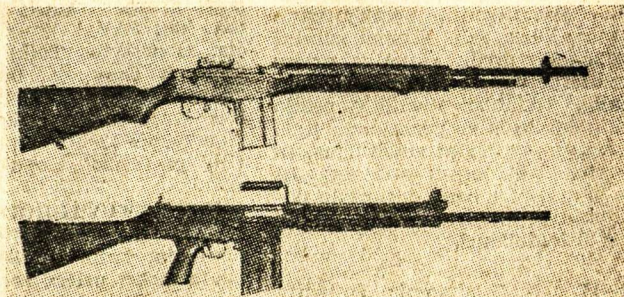
Laikydami šios nuomonės, NATO vadai numato išleisti bilijonus dolerių, kad pakeistų naujais dabar naudojamus apie 10 milijonų šautuvų. Naujasis šautuvas, išrink-

col.; apkaba 10 arba 20 šovinių, kulkos pradžios greitis 2,700—2,700 pėdų per sekundę;

FN (belgų) — kalibras 30-tas, svoris 8,68 sv., ilgis 41,5 col.; apkaba 20 šovinių, pradžios greitis 2,700—2,800 pėd. sek.;

T-65 naujasis šoviny — ilgis 2,8 col., svoris 83 uncijos (dabar vartojamo amerikiečių šautuvo Garand M-1 šovinio ilgis 3,3 col., svoris 94 uncijos, kalibras tas pats—30).

Amerikiečių

Belgų

tas iš keleto išmėgintų modelių, bus vienas iš dviejų: amerikiečių T-44, arba belgų FN. Abu šautuvai šauda tais pat amerikiniiais, trumpesniais ir lengvesniais, šoviniais T-65, kuriais negali šaudyti kiti dabar naudojami britų, belgų, italų, prancūzų, graikų, norvegų ir amerikiečių šautuvai.

Kadangi abu šautuvai turi beveik tas pačias savybes, todėl kuris jų bebūtų galutiniai įvestas — nesudarys žymaus skirtumo. Jie abu šauda pilnai automatiškai, 700 šūvių per minutę, 20-ties šovinių apkabomis. Naujasis šautuvas pakeistų ne tik senuosius šautuvus, bet ir visus automatinius šautuvus, kaikuriuos rankinius ir lengvuosius kulkosvaidžius, karabinius ir pistoletus.

Naujųjų šautuvų duomenys yra tokie:

T-44 (amerikiečių) — kalibras 30-tas, svoris 8,2 svaro, ilgis 41,5

JAV kariuomenėje naudojamas to pat kalibro šautuvas Garand M-1 sveria 9,56 svarus; 43,6 colių ilgio, apkaba 8 šovinių, pradžios greitis tas pat kaip ir naujojo šautuvo; šauda pusiau automatiškai.

Nors belgų modelis FN yra kiek sunkesnis, bet jis yra paprastesnis gaminti ir lengviau išnarstomas lauko sąlygomis.

Dabartinė JAV divizija yra ginkluota 7,092 Garand M-1 šautuvais, 7,033 karabinais, 2,654 pistoletais, 421 Browning automat. šautuvais ir 200 lengv. kulkosvaidžiais 30-to kalibro. Šiems penkiems lengvųjų ginklų tipams naudojami trys skirtingi šovinių tipai. Todėl numatoma visa tai pakeisti vieno modelio šautuvu ir vieno tipo šaudmenimis. Naujojo šovinio kulka iš 1,200 jardų pramuša geriausio plieno šalną, o iš 600 jardų — abu šonus armijos naudojamo sunkvežimio. **ZR**

bus įjungti nauji modernieji lėktuvai. Šiuo metu vieno naikintojų „sparno“ pajėgumą sudaro 75 lėktuvai, o 30 bombonešių įeina į tokį pat „sparną.“

Mobilizaciniai šaukimai būsiąs privediti prie pat žemiausios ribos. Taip pat manoma, kad karinė tarnyba dėl kaikurių pagerinimų, o ypač dėl augštes-

nių atlyginimų, būsianti patrauklesnė.

Eisenhoweris taip pat reikalauja, kad vyriausioji karinė vadovybė sudarytų visais atžvilgiais tinkamą vadovybę, kuri galėtų paruošti tarnybas atominiams ginklams aptarnauti. Prezidentas čia nepakešias jokių atsikalbinėjimų.

KARINĖS IR KITOKIOS ŽINIOS

SOVIETINĖS RAKETOS. — Londone turimomis žiniomis, sovietai pastaruoju metu išstobulinę raketą — dvyrie, kuri galinti perskristi Atlantą.

AMERIKA PIRMAUJA. — Air Force š. m. pradžioje ruošiasi išsauti ke-
liolika v a i r u o j a m ū raketų, galinčių nuskristi per 1000 mylių. Šie mėginimai bus vykdomi vairuojamų sviedinių centre — Floridoje.

POVANDENINIŲ LAIVŲ NAIKINTOJAS. — JAV laivynas labai išstobulino povandeninį pasiklausymo aparatą, kuris galės tiksliai susėkti už daugelio mylių esančius prieš povandeninius laivus. Šio aparato pagalba tikimasi nugalėti prieš povandeninių laivų gresmę. Šis įtaisas esąs nepaprastai sudėtingas, su daugybe elektroninių prietaisų. Jis esąs įmontuotas bene dešimtyje povandeninių laivų, naudotų 2-me Pasauliniame kare.

MIG-17. — Turimomis žiniomis, naujasis rusų naikintuvas MIG-17 greitai bus įvestas sovietų aviacijos tarnybon. Žinovų nuomone, šis lėktuvas esąs žymiai geresnis už MIG-15, rimtai pasirodžiusis Korėjos kare.

BLOKADOS PLANAS. — Karo atvejui sovietai esą paruošę gana tobulą planą. Vakarų Europos uostams blokuoti, paralizuojant JAV tiekimą. Augštieji NATO laivyno pareigūnai šią padėtį svarstysią slaptuose pasitarimuose š. m. pradžioje.

SOVIETŲ BOMBONEŠIAI GRASO AMERIKAI. — Paskutinės informacijos teigia, jog Sovietų Rusija šiuo metu turinti apie 400 tolimojo skridimo bombonešių, galinčių pasiekti JAV ir grįžti, be kuro papildymo. Lėktuval esą varomi šešių turbino-propelerinių variklių, pasiekiančių ligi 500 mylių greičio per valandą. Tačiau JAV naikintuvas turint daug didesnį greitį, šių bombonešių puolimas turėtų remtis vien netikėtumu.

PULS FORMOZA. — Hong Konge esą britai skleidžia sunkiai patikrinamas žinias, jog raudonieji kiniečiai netrukus pradės pirmuosius žygius, kad užimtų Formozą. Esą priešas pirmiausia užimsias apie 50 nacionalistų valdomų mažų sa-

lelių, esančių netoli Kinijos pakrančių.

JAV ARMIJOS MAZINIMO PLANAS. — Ligi 1955 m. sausumos kariuomenė turinti būti sumažinta 300,000 vyrų: a) sumažinti divizijose kovotojų skaičių iš 18,000 į 15,000; b) visai eilei divizijų palikti tik taktinį rėmus — kadrus, kurie pasipildytų bėdos atveju; c) perkelti iš užjūrio į JAV keliolika divizijų, tuo pačiu sumažinant personalą iš nereikalingos tiekimo tarnybos. Taigi augštieji Pentagono pareigūnai palaiką armijos vadovybės nusistatymą, kad JAV kovos divizijos, plačiai išbarstytos Toluosiuose Rytuose ir Europoje, būtų grąžintos "namo". Esą, atsižvelgiant į dabartines strateginius reikalavimus, geriau turėti 12 kovai parengtų divizijų "po ranka", negu 26 užjūriuose

SKLANDYTUVAI-ROBOTAI. — Strateginės karo aviacijos vadovybė planuoja, kaip saugiau būtų galima pasiekti prieš teritorijos gilumą. Šiam tikslui planuojama panaudoti sklandytuvus-robotus, lėktuvams pamėgdžioti. Radarų ekrane jie būtų visai panašūs į bombo-

nešius, pritrauktų prieš gynybos dėmesį, o tuo tarpu tikrieji bombonešiai — testų kursą į nurodytus taikinius.

SOVIETŲ KARO LAIVYNAS. — Svečių karinės spaudos žiniomis, sovietų Baltijos laivynas vėl gavo 12 naujų naikintuvų "Skory" tipo. Dar 18 turis gauti. Tai esą nedidelii, greitii, stipriai ginkluoti ir radaru aprūpinti karo laivai. Baltijos laivynas stiprinamas tokiu tempu, kiek tik taktai pajėgia laivų statyklos. Sovietai čia statą tik povandeninius laivus ir lengvuosius kreiserius.

POVANDENINIS LILIPUTAS. — Amerikinė spauda pereltais metais rašė, kad Long Island aviacijos dirbtuvėse gali būti statomi 25 tonas sverią povandeniniai "laivai". Vadinasi, jie yra lengvesni už transatlantinio "Queen Mary's" inkarą... Įgula — 4 vyrai, ilgis — 40 pėdų. Paviršiumi plaukia 10 mylių, o po vandeniu 12 m. per valandą. Jie plaukia taip tyliai, jog jų negali sugauti naujais klausymo aparatai. Šie liliputai gali pulti prieš jėpulkas ir uostus, užminuoti laivus ir pakrančių įtvirtinimus. Panėrę gali plaukti per 500 mylių. Gali būti transportuojami helikopteriais ir nuleidžiami į ežerus, į uždaras jūras.

"NAUTILUS" JAU PAKRIKŠTYTAS

Sausio 21 d., Groton, Conn., laivų dirbtuvėse pastatytas pirmasis atominė energija varomas povandeninis laivas buvo iškilmingai nuleistas į vandenį. Sudauždamą šampano butelį į laivo šoną, prezidento Eisenhowerio žmona jį pakrikštijo "Nautilus" vardu. Tai Jules Verno romane kadaisia aprašyto fantastinio povandeninio laivo vardas.

Pranešime apie laivo krikštynas "Amerikos Balso" komentatorius P. Labanuskas pastebėjo, kad kaip ir daugelis žmogaus svajonių apie laivus, nardančius po storiausiais ledynais ir ištisais savaites išbūnančius po vandeniu — išsipildė.

"Nautilus," jau nebe elektros ar skystos degamosios medžiagos variklių, bet atominės jėgainės, varomas galės išsilaikyti po vandeniu ilgą laiką ir perplaukti Atlantą, visai neiškildamas į paviršų. Apskaičiuojama, kad uranijaus gabalas, kiaušinio didumo ir sverias apie kilogramą, duos užtektinai jėgos laivui aplaukti aplink pasaulį. Tas kilogramas uranijaus atstos apie 3,000

tonų anglies arba 60,000 galionų naftos.

Atominės jėgos varomas povandeninis laivas išvengs ir kitos, iki šiol tokius laivus paralizavusios sunkenybės, tai dažno ryšio su paviršiumi, deguonies motorams paslėpti. "Nautilus" galės pilnu greičiu perplaukti Atlantą ar kuri kitą vandenyną, neiškildamas į paviršų, kadangi jo varymui deguonis nebus reikalingas, o taip pat nebereikės nei baterijų priekrovimo.

Atominė laivo jėgainė susideda iš dviejų dalių. Pirmąją dalį sudaro pati jėgainės širdis, tai vadinamasis reaktorius, kuriame atitinkamai paruoštas uranijus yra visą laiką šaldomas vandeniu, dideliu spaudimu, kad jis nepavirstų į garą. Kitoje dalyje tas vanduo, eidamas per ypatingus vamzdžius, kitą vandens kiekį paverčia augšto spaudimo garu. Šis garas varo povandeninio laivo turbinas, sujungtas su laivo straičiais.

Pirmojo atominio pov. laivo statyba vadovavęs adm. Riskoveris dabar vadovauja ir pirmosios atominės elektros jėgainės statybai.

ANTANAS SŪDUVIS

Antrojo Pasaulinio karo laimėtojai (Amerika, Anglija, ir Prancūzija), jau pirmaisiais pokario metais, atsidūrė keistose būklėje: jie pasijuto pralaimėję politinę kovą prieš savo sąjungininką—Sovietų Rusiją. Mat, karo metu vakarų demokratijos prieš sovietus nevedė jokio politinio žaidimo. Jiems terūpėjo kuo greičiau sutriuškinti nacinę Vokietiją. Todėl be atodairos ir jokių sąlygų jie rėmė sovietus, kad greičiau nugalėtų bendrą priešą.

Tuo tarpu Sovietų Rusija visą laiką slaptai planavo ir ruošėsi, kad kuo daugiau pasinaudotų būsimosios pergalės vaisiais. Taigi, raudonasis sąjungininkas, anaiptol, nebuvo nuoširdus. Šią sukta Maskvos politiką geriausiai įrodo anuo metu vykusios didžiųjų konferencijos, garsios Teherano, Jaltos, Potsdamo vardais. Tuose pasitarimuose sovietams padarytos nuolaidos ir sukūrė šią painią politinę būklę. Vakariečių neapdairumo ir politinio pralaimėjimo dėka maskvinio komunizmo vergijoje atsidūrė 15 tautų, su 500 milijonų žmonių. Jų tarpe ir lietuvių tauta, ir mūsų Lietuva.

Diplomatijos laukuose prasiėjo vadinamas šaltasis karas.

Pagaliau, po kelerių šio karo metų, yra reiškinių, jog artėjama prie lemiamo sprendimo. Turėtų paaiškėti: ar pastarasis karas įkails, ar realios vakariečių galios įtikinta Sovietų Rusija įieškos kompromisinio sprendimo.

Šaltajame kare Maskva dažniausiai būdavo puolančiojo padėtyje. Tačiau kada Kremlius pajuto, kad toliau plėsti savo įtakos nebegali, ir kad tolimesnis komunizmo veržimasis į vakarus sukeltų karą, pradėjo vengti atviro puolimo, vengti bet kurių derybų su vakarais. Nemažos ir gana dažnos vakariečių pastangos, atvesti Maskvą prie derybų stalo—lyg trapios grandys sutrukdavo sovietų sugalvotose kliūtyse. Tuo

būdu veik per ištisą dešimtmetį tebėra neišspręstos Vokietijos, Austrijos ir kitų rytų Europos kraštų problemos.

Žinoma, tokia būklė Maskvai yra naudinga. Vadinamąja dėsimo politika sovietai stengiasi kuo ilgiau nutęsti pagrindinių klausimų sprendimą. Delsiamuoju laikotarpiu Maskva visokiais būdais mėgina sutrukdyti vakarų gynimosi sistemos organizavimą. Sovietams labiausiai nepatinka vakarų Vokietijos karinis stiprinimas, nes jis darosi ne tiktai rimta kliūtimi komunizmo plėtimuisi ir vakarus, bet ir gali niekais paversti Maskvos tradicinį dėsimą, gali priversti sovietus neatidėliojant spręsti pagrindinius pokarinius politinius klausimus.

Šios kovos bare — sutrukdyti vakarinių sąjungininkų stiprėjimą—Maskvai iki šiol neblogai sekėsi. Jai pavyko sukliudyti vakarų Europos gynybos bendruomenės organizavimą, kuriame dalyvautų ir vakarų Vokietija. Pasinaudodama komunistų įtaka Prancūzijoje, Maskva baugina prancūzus atgijančiu vokiečių militarizmu. Todėl Prancūzijos parlamentas dar iki šiol nepatvirtino Europos gynybos bendruomenės sutarties, nors nuo jos pasirašymo jau praėjo apie pusantrų metų. Gí kol ši sutartis nėra ratifikuota — negali gimti nei bendroji Europos armija, į kurią turį įeiti ir vakarų Vokietijos kariai.

Vengdama esminių derybų ir kliudydama vakarų gynimosi sistemos kūrimą, Maskva taip pat siekia suskaldyti vakarinių sąjungininkų vieningumą. Šis sovietų ginklas šaltajame kare yra daugiausia nukreiptas prieš JAV, kaip prieš stipriausį komunizmo priešą.

Propagandinė komunistinė spaudos neapykanta Amerikai, Prancūzijoje, Anglijoje ir kitose vakarų Europos valstybėse, išplėsta visu aštrumu. Ypač prancūzų ir anglų galvosenon kalte

įkalamas Amerikos išgalėjimo pavojus jų kraštuose. Esą, tų valstybių vyriausybės neturinčios nei savarankiškos užsienio politikos. Tuo būdu yra dirginamos anų kraštų tautinės ambicijos ir nejučiomis sukeliama neapykanta amerikiečiams. Kaip prisimename, praėjusią vasarą Anglijos parlamente net pats darbiečių galva, Attlee, aštriais žodžiais puolė Ameriką ir kritikavo Anglijos vyriausybę, reikalaujamas vesti savarankiškesnę užsienio politiką.

Plyšiui tarp vakarinių sąjungininkų sudaryti, Kremlius taip pat panaudojo Korėjos karą, raudonąją Kiniją, ekonomines tarptautinės prekybos problemas ir kt. Tuo būdu Maskvai iš dalies pasisekė apardyti vakarų vieningumą. Pagaliau ir Anglijos premjeras Churchillis pasirodė su savo projektais ir siūlymais, kurie pakvipo naujomis nuolaidomis raudonajam rytų agresoriui. Sovietų viliojama Prancūzija sutrukdė vakarų Vokietijos ginklavimą, kuris buvo ir tebėra JAV politikos kertiniu akmeniu, organizuojant Europos tautų pasipriešinimą komunistinio imperializmo frontui.

Tačiau, varydama kylį tarp vakarinių sąjungininkų, Maskva, atrodo, didesnio mūšio dar nelaimėjo. Prancūzija, nors Maskvai gerokai ir klusni, nuo JAV nenusigrįžo. Didžiajam Berlyno konferencijos mūšyje Prancūzija dalyvauja senųjų savo draugų, Amerikos ir Anglijos, pusėje.

Viskam ateina galas, taigi, ir Kremliams dėsimo-ardymo politikai. Atrodo, jau yra pribrendusi padėtis, verčianti Maskvos diktatorių apsispręsti ir sėsti prie derybų stalo su vakariečiais, nors tik prieš porą trejetą mėnesių dar ugnimis spjaudė į bet kuriuos derybų pasiūlymus.

Pažįstant ligšiolinį sovietų laikymąsi, politinėse sferose visai pagrįstai svarstomas klausimas, kuriuo tikslu sovietai pa-

suko derybų linkme: ar Berlyno konferenciją jie ir toliau mėgins panaudoti savo senajai vilkinimo taktikai, sprendžiant degančiuosius politinius klausimus; ar ir toliau mėgins savo gudria skaldymo politika griauti vakariečių vieningumą; ar, pagaliau, iš tikrųjų jau būtų Maskvai atėjęs laikas rimtai įieškoti bet kurių esminių kompromisų.

JAV, kaip matyti iš prezidento Eisenhowerio ir valstybės sekretoriaus Dulles pareiškimų, yra nusistačiusi neleisti sovietams Berlyno konferenciją paversti ligišiolinės Kremliaus politikos įrankiu. Paaikšėjus sovietų nenorui susitarti esminiais klausimais, Amerika nutraukianti pasitarimus. Tuo atveju — skubiai būtų einama prie vakarų Vokietijos ginklavimo. Žinoma, Prancūzijoje pasireikštų stipri opozicija, tačiau manoma, kad Prancūzija nepasuksianti iš bendro kelio su Amerika ir Anglija. Juo labiau, kad tolimesnis Vokietijos ir Prancūzijos izoliavimas, JAV politikos nuomone, reikštų Europos savizudybę. Tuo atveju Amerika turėtų peržiūrėti savo politiką Europos požiūriu, turėtų persiorientuoti, nes JAV nemananti toje savizudybėje dalyvauti . . .

Berlyno konferencijos išvarkėse susidariusias politines nuotaikas gerai jaučianti ir Maskva. Ji galinti pasukti plačių kompromisų keliu. Manoma, jog konferencijoje gali būti siūloma įvesti tam tikrą demilitarizuotą zoną. Tarp rytų ir vakarų galėtų būti sudaryta "taikos juosta." Be to, būtų mėginama aptarti ir kiti saugumo garantijų klausimai.

Kokios bebūtų šios konferencijos pasėkos, tačiau atrodo, jog jos gali būti daugiau ar mažiau lemiamos. Jos gali būti lemiamos ypač komunizmo pavergtiesiems kraštams. Šie kraštai labiausiai laukia laisvės, nes jie daugiausia kenčia Antrojo Pasaulinio karo pasėkas, visiškai nebūdami kalti nei dėl jo sukėlimo, nei dėl vakarų demo-

kratijų pralaimėjimo prieš sovietus, karo ir pokario metais.

Visiškai teisingai būtų pasielgta — ne duodant Maskvai kokias "garantijas" užgrobtuose kraštuose toliau išsilaikyti, bet reikalaujant, kad sovietai visų pirma grįžtų į savo buvusias sienas. Įieškant taikos ir saugumo garantijų, nereikėtų didiesiems sudarinėti demilitarizuotų "taikos zonų". Jas atstotų laisvos ir ramios mažosios tautos, jei tik būtų pripažįstamas ir gerbiamas tų kraštų neutralumas ir neliečiamumas.

Rengiantis Berlyno konferencijai, ir ginčijantis su sovietais dėl vietos parinkimo, sausio mėn. pirmojoje pusėje anglų užsienio reikalų ministeris Eden pareiškė, kad šioje konferencijoje ir Vokietijos reikalu nebūsią padaryta tokių nuolaidų, kurios leistų komunistams įsitvirtinti Vokietijoje, arba kurios sugriautų Atlanto pakto sąjungą.

Foster Dulles šia proga pareiškė, kad Sovietams nebūsią parduoti pavergtieji, nors už tai būtų galima laimėti ilgus taikos metus laisviesiems. Derybose su Rusija negali būti jokios kalbos apie pasaulio pasidalinimą: JAV derėsis tik tuo tikslu, kad padidintų žmonių gerovę ir laisvę, todėl negalės dalintis pasauliu su tais, kurie laisvę naikina . . .

Dulles taip pat pranešė, jog dabar esą pakeisti ir apsigynimo strategijos pagrindiniai principai. Rusijos karinės pro-

GRAZUS KARIO KALENDORIUS 1954-SIEMS METAMS

KARYS išleido Amerikoje pirmąjį savo tradicinį sieninį kalendorių 1954 metams. Šalia šventųjų — yra ir lietuviški tautiniai vardai. Lentelę puošia Vytauto Didžiojo paminklas Augštojoj Panemunėje, Karo Mokyklos sodelyje.

Visi KARIO skaitytojai, iki š. m. kovo 31 d. sumokėję prenumeratą (\$5) ar jos dalį — kalendorių gauna nemokamai. Perkant atskirai — 40c. Reikalauti pas mūsų platintojus arba iš leidyklos: KARYS, 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.

vokacijos atveju — staigiu masiniu puolimu bus smogiama mūsų pačių pasirinktoje, priešui skaudžiausioje, vietoje. Tuo būdu Rusija nebegalėsianti priversti sąjungininkus gintis ten, kur ji norėtų, o tuo pačiu versėtų vakarų demokratijas išblaškyti savo įėgas. Šiuo principu Europos apsaugą planuojąs ir NATO štabas.

Pagaliau ir JAV aviacijos ats. gen. George Kenney, per N. Y. JOURNAL AMERICAN skiltis, ragina Ameriką susikurti galingiausią pasaulyje aviaciją, kad ir šio krašto neįstiktų Lietuvos ir kitų pavergtųjų kraštų likimas.

Tad: jeigu didžiųjų vyrų pareikštosios mintys yra nuoširdžios, ir jeigu Berlyno konferencijoje jomis bus vadovaujama, 1954 metai — gali būti lemiamų sprendimų metai.

MŪSŲ BENDRADARBIAMS IR SKAITYTOJAMS

Reorganizuojant redakcijos darbą, šio 1 nr. išleidimas kiek užsėtėsė. Per sekančius 3 mėn. bus dedamos visos pastangos pasiekti, kad žurnalas, už einamąjį mėnesį, išietų to mėnesio pirmomis dienomis, o ne pabaigoje.

Šiuo tikslu maloniai prašome visus mūsų Bičiulius:

a) terminuotus rašinius, aktualijas ir kt.—siųsti kiek galint iš anksto. Rašyti galima ir ranka, tačiau aiškiai, nesuglaustomis eilutėmis ir vienoje lapo pusėje;

b) tuojau pat atsieteisti už praėjusių metų ir siųsti prenumeratą ar jos dalį už 1954 m.;

c) suelti į kontaktą su vietos lietuvišais prekybininkais ir juos kviešti paremti karių-veteranų žurnalą vienkartiniais ar nuolatiniais skelbimais (garsinimais).

Iki š. m. kovo 1 d. pinigų siųsti ligišioliniu adresu. Nuo š. m. kovo 1 d. visais reikalais rašyti šiuo vienu leidyklos adresu:

KARYS, 156 Steamboat Rd.,
Great Neck, N. Y.

Ar jau pratęsei KARIO prenumeratą 1954 metams?

KARIŪNO ATSIMINIMAI

SIMAS URBONAS

Amžinam atminimui keturiasdešimt trims XI-os laidos broliams, drauge su manim žygiavusiems sunkiu kariūno keliu.

Atleiskite, radę tik vieną tūkstantąją dalelę to, kuo gyvėnta.

Autorius

KETURI NUBUDIMAI

Mano motina dažnai kalbėdavo švelniais ma-
žybiniiais žodžiais.

—Kelk, sūnute! Kelk, Simanėli! Saulelė jau svirne stogu ridinėjasi. Avelės tvarte jau seniai tavo šaukia. Atsibusk, pamatysi, kiek uogelių vyšnyne prinokę. O avietės už svirno—tik raudonuoja ir kvepia . . . Kelk! Ar negirdi, kaip jau ni gaidžiukai kluonienoj giedot mokinasi. — Ir jie jau nemiega. Nubusk! Poterėli sukalbėk. Nors persižegnok, — vasaros ryto saldybės vos girdžiu pro miegus švelnų mamos balsą.

Taigi, mano motina tikrai gausiai vartodavo švelnių malonybinių žodžių. Kaip ir daugelis gimtojo sodžiaus mamų. O ypač keldamos savo patį mažiausią ir daugiausia mylimą piemeniuką.

Ak, ta vaikučio veidą glostantį motinos ranka . . . Ji tokia lengvutė, švelni . . . Kai paliečia mieguistą skruosčiuką, tai, rodos, medumi teptų. Nors tos kaimo motinų rankos tokios sunkios, gyslotos, nuo visokių darbų pašiurpusios.

Kai aš, palikęs lovą ir užsitraukęs kelnaites, nukidzenau į kiemą — iš tikrųjų pamačiau daug daugiau įsirpusių vyšnių. Ypač ant anos kupliosios, kurios šakos svirnelio stogo pasterblius plačiai dengia. (Ne kartą, būdavo, su jaunesniąja sesute svirno sąsparomis ant stogo užsirangome. O uogu—nors rieškučiomis žerk).

Trašioje patvorės žemėje, prie pat svirno kertės išsikerojęs, senas avietynas—taipgi dar labiau raudonavo miškštutėmis kvepiančių uogu kepuraitėmis. Kiek toliau, sodo pievoje, nuostabią spindėjo rasažolių taurelės, sklindinos rytmečio džiaugsmo ašarų . . .

Kai aš kiemu prabėgau kiek nugąsdintų gaidžiukų ir vištyčių būrį, skubėdamas prie tvarto

durų, visi miegai man jau buvo seniai išdulkėję. Šią valandėlę piemeniuko dalia man atrodė ne tokia jau vieniša ir liūdna.

*

—Kuopa, keelk! Kelt, kuopa! Kas į ambulatoriją! — kariūno, kuopos budėtojo, balsas, lyg šaltu, sūriu vandeniu perlieja keliasdešimt išrikiuotų lovų. Jo nebeapklaustyti tegali vos kelias ar keliolika sekundžių. Jau vien tas skardus, griežtas komandos riksmas visus verčia šokti iš prišildytos patalynės; kad tik greičiau nutiltų budinčiojo plyšojimas, kad suspėtum apsitaisyti, nusiprausti, patikrinti šautuvo išvalymą (batai jau iš vakaro išblizginti — veidą rodo) ir stoti rytin'o patikrinimo.

Gruodžio rytas dar ankstybas, už langų tamsu. Elektros šviesa nejaukiai spigina praplėštas akis, kaip kad ana rytmetinio kėlimo komanda supurto nervus. Atgrasus, slegiantis nubudimas Karo Mokykloje žiemos rytą. Tiek skyrininkas, tiek vyresnieji—čia šaukia į visas puses: gyviau, kariūnai, gyviau! Mat, ant jauniausiojo pirmo kurse kariūno čia visi rėkia, visi savo galią rodo.

Ryčinis patikrinimas — griežtas, nuodugnus, šurkščiu pastabų ir pabaudų lydimas; atšiaurus, supurtantis, kaip tas ledinis vanduo bendroje prausykloje, po atsuktaiš čiauptuvais.

Po patikrinimo mes b ė g a m e. Bėgame triukšmingai geležiniais laiptais oran. Per sniegus ir gruodą bėgame keletą ratų aplink sporto aikštę; bėgame gimnastikos salėn, ir vėl oran.

Man prieš akis—dar visas tūkstantis tokių rytų . . . Tūkstantis tokių nubudimų, patikrinimų, bėgiojimų . . .

Kada sukaitę, alkani grįžtame į kareivines, kada rytmečio šviesoje Karo Mokyklos rūmų aplinką užlieja dainų posmai, — žvaliai įsiliepsnoja žiemos vėjuje nugaivinti mūsų veidai, vyriškai suplaka širdys. Kariūnų kuopa, lyg vienas žmogus, per šaltį ir sniegą smagiai traukia valgyklon, prie kava garuojančio pusryčių stalo.

Stebiuosi pats savimi, kad dar tik prieš valandą buvau toks surūgęs, prislėgtas ir nelaimingas.

Ta naktį priešo bombonešių šniokštimas stačiai virš mūsų galvų buvo netikėtnis, negu perkū-

no sugriaudėjimas Kalėdų išvakarėse. Pavojus užgriuvo tą minutę, kada aš jau visiškai migdžiausi, knyga rankoje, o mano žmona maitino zirzlią nubudusią mūsų mažiausiąją mergytę.

Siaubas atėjo be jokio išpėjimo, be pavojaus sirenų baubimo. Kas galėjo patikėti, kad rusų lėktuvai prasiyerš net iki Vilniaus? . . .

Staiga nubudęs, nespėjau sumesti šios minties, kai sudrioskėjo pirmųjų bombų visa triuškinantys sprogimai. Jaučiau, jog pataikyta labai arti. Storulės namo sienos ir langų stiklai taip suvirpėjo. Iyg būtų prasidėjęs didelis žemės drebėjimas.

Žmona, su mergyte prie krūtinės, sėdėjusi ant lovos krašto, pirmąją sprogimų sekundę taip ir sustingo, tarsi būtų paraližuota. Ji tiktai palengva ištiesė rankas ir klyktelėjusį kūdikį nuleido ant pagalvės . . .

Jos veidas staiga išblyško, kaip labai susirgusio žmogaus. Mirties siaubo apimtas jos žvilgsnis kiaurai persmeigė mane. Be žodžių pajutau savyje jos skaudų priekaištą: o tu vis tvirtinai, kad jie čia jokių būdu atskristi nebegali . . .

Keliolika sekundžių žmona buvo bauginančiai rami ir tyli. Paskui ji nervingai pašoko, puldinėdama prie drabužių. Griebėsi rengti mergytę, nevykusiai stengėsi apsilvilti bent megstuku ir pati, žadino kitus vaikus.

Pašokęs iš lovos, skubiai išjungiau šviesą, nors langinės buvo ir uždarytos. Apgraibomis suradau ant staliuko gulėjusį žvakigalį. Kūdikis liovėsi verkšlenęs ir tik ramiai stebėjo žvakės liepsnelės mirksėjimą. Kažkodėl buvo labai panašu į laidotuves . . .

Pirmosios bombonesių bangos ūžesys susilpnėjo. Staiga vėl sugriaudėjo sprogimai. Šį kartą — jau daug toliau.

Po keleto minučių visi keturi vaikai, ir mudu su žmona, jau buvome apsirengę. Atsargiai išėjau koridoriu ir palengva pravėriau išorines duris.

Vasario mėnesio dangus buvo rūsčiai debesuotas. Vienur kitur miesto pakraščiais burzgė afskiri priešo lėktuvai. Retkarčiais orizonte švyterėdavo kažkokių signalų ar tolimų bombų sprogimų ugnys. Tada tamsa dar klaikiau užliedavo netikėto puolimo išgąsdintą miestą.

*

Ketvirtasis nubudimas — pats baisiausias. Jis mane kankina jau dešimtuosius metus.

Aš dabar nebegirdžiu švelnių motinos žodžių. Neslegia manęs pirmųjų mokslo dienų vargai

ADOMAS JAKŠTAS PALANGOS JŪRA

JŪRA motinėle
Tur dukrelių būrį;
Vėjui tėvui liepiant
Visos šokti turį.

Lyg skara kutuota
Ant žalsvos jupeinės,
Putą pasipuošę,
Puldinėja, kelias.

Tai lenktynių eina,
Tai prie kranto plakas,
Tai atgal atšokę,
Glebesčiuojas, šnekas.

Visados kaip deivės
Šaunios ir linksmutės;
Tik pravirkst, išvydę
Tėviškę Birutės.

Laš jų ašarėlės
Gelsvu gintarėliu,—
Mat, ir joms pagailo
Brolių žemaitėlių.

Karo Mokykloje. Dabar nebekrinta ant manęs priešo lėktuvų bombos gimtosios žemės miestuose . . .

Aš čia nubundu daugybę kartų: naktimis ir dienomis, dirbdamas ir poilsiaudamas, pats vienas ir draugėje su savaisiais. Ir vis tās pats siaubas, ta pati rūškana tikrovė. Aš nebejaučiu po kojomis savo Gimtosios Žemės! . . .

Ne! Tai ne aš nubundu! Manyje nubunda, skausmingai išliepsnoja, žodžiais neišsakomas i l g ė s y s; ir tų tėviškės sodo avietyių, ir tų paprastučių, raudonuojančių Karo Mokyklos rūmų, ak, ir to mielojo sostamiesčio—senelio, mūsų amžinojo Vilniaus . . .

Didis namų pasiilgimas čia lydi mane lyg koks nenusikratomas šešėlis, tarsi kokia liga ar priekaištaujančios sąžinės balsas. Sekioja jis mane visur. Ir žaliojo miesto žydinčiose paunksmėse, ir toje turtuolių rezidencijoje, kur aš dabar dirbu.

Kiekvieną rytą, kai tik aš einu per senąjį ponios sodą, laistyti gėlių ar parinkti daržovių — nejučiomis gaivališkai pasijuntu, tarsi vaikščiočiau tėviškės obelių paunksmės ramybėje . . .

Pakraščiuose, į jūros pusę, ošiančios tamsiašakės eglaitės man kasdien primena aną jauno eg-

lyno ošimą gimtųjų namų galūlaukėse; kur siaurutė Lašaša sruvena, kur Šilavoto augštumų smėlynai geltonuoja . . .

Kartais, ką bedirbdamas, kai pakeliu akis į šalimais stovintį savo bosą, senąjį lietuvį, man pasirodo, tarsi būtų mano tikrasis tėvas, tvirtai bestovįs savųjų arimų vagose . . .

*

Long Island'o vasaros pats gražumas. Su tvankiais karščiais, su melsvomis ūkanomis tulumose, su šios salos didžturčių, miestelėnų ir darbininkų srūvančio prakaito persunktu gyvenimo ritmu.

Šį vakarą, po sunkaus dienos darbo, aš ilgai sėdžiu vienišas savo atvirame priebutyje. Šeima jau ilsisi.

Grįžęs iš darbovietės, aš iki sūtemų krutėjau prie savo kuklios gūžtos. Dabar mane apėmė fizinis nuovargis, o drauge atėjo didis noras būti vienam savyje, su knyga ar plunksna rankoje.

Knyga ir plunksna, tai mano džiaugsmas ir mano "liga" nuo pat pirmosios jaunystės dienų. Aiman, kiek gerų knygų pasiliko mano buto spintose Vilniuje . . . Ten pasiliko ir mano širdies ir plunksnos pirmieji mėginimai.

Mano ilgesys šiandien kažkodėl mane atkakliai šaukia į tėvynę, į jaunystės dienas kariuomenėje.

Nei nepasijuntu, kad aš jau besklaistas prieš dvidešimt trejus metus parašytus savuosius "Kariūno atsiminimus." Šią savo knygą gavau kaip dovaną, būdamas Vokietijoje.

Nugeltę, neregėtai nučiupinėti šių irstančių tomelių lapai. O man jie tokie mieli ir drauge tokie tolimi, laiko ir erdvės perspektyvoje.

Jau vidurnaktis. Palinkęs prie lempos gaubtuvo, aš tai vienoje, tai kitoje vietoje perbėgu akimis ištisis pluoštus knygos lapų.

Staiga manyje netikėtai nubunda ir įsiliepsnoja nenumaldoma mintis — vėl drauge su manąja plunksna, išgyventi tuos šaunius trejus jaunystės metus Karo Mokykloje; jaunystės, lydimos mokslo ir sunkaus darbo, lydimos karinių dainų, tėvynės laukų ir viešelių platumose, — jaunystės, kaip ir mūsų visų, šnabždančios pirmosios meilės burtų nesibaigiančią pasaką . . .

Šiandien liepos 4 diena 1953 metų. Žiū, juk tai didi diena šios didžios šalies istorijoje. Nebereikės šiandien ir darban eiti.

Dabar jau trečia valanda ryto. Prieš mane guli pluoštas baltų popieriaus lakštų.

"Mano sieloj šiandien šventė.
Skambink, sese, dar linksmiau!" . . . — Sese,
mano širdie, motina, mano tėvyne! . . .

Aš pradedu . . .

NEMUNAS IŠ TOLO . . .

Ak, tas Nemuno vingis ties Birštonu! O ypač kai pasižiūri iš pamiškių nuo Prienkalnio. Koks jis didingas, grakštus. Sidabrų juosta išlinkęs žaliuojančių girių gauruotam kilime.

Šalimais, lyg įvairiaspalviai brangakmeniai susagstyti, tulumose spindi Birštono, Jiezno, Prienų bažnyčių bokštai.

Čia gi, pamiškėje, tankesniais ir resvesniais guotais sustojusios lieknos senpušės. Kvepiančių sakų krauju apkrešę jų liemenys išdidžiai šauja į mėlvnuojantį vasaros dangų. Tarsi kokių milžinų sargybos, dieną naktį jos žiūri į tą kūrėjų Kūrėjo sukamponuotą Sidabrinio žalčio paveikslą.

Žaliarūtės pušų viršūnės metų metais čia ošia neišsakomą, nesuprastą Visatos didybės ir grožio dainą . . .

Tarsi kiekiausiam varyje įrėžtas, šis paveikslas tebestovi mano atmintyje, mano širdyje, iš pat pirmųjų vaikystės metų.

Nemažiau sužavėtas, aš jį dar kartą plačiai peržvelgiau ir aną tolimą vasaros popietę, važiuodamas iš Prienų savo tėviškėn.

Šviesaus, ūsuoto veido kresnas kaimietis smagiai paragino arklius. Mūsų vežimas, girgždėdamas ir krypdamas į šalis, pakilo į paskučiausią kelio pakopą, jau visai pamiškėje.

Žvilgsniu atsisveikinęs mėlynuojančias užnemunės tulumas, savo mintimis įsijungiau į šią dieną, į vežime draugingai sutūpusių bendrakaivių pokalbius.

Tai, sakai, Augustin, šiandien gerai gavai už savo širmį? — jau kelintą kartą klausia mano brolių stambus, žilstelėjęs kaimynas. Jis sėdi su broliene ant užpakalinės vežimo pasostės. Pasostė pridengta dailiu, raštuotu, pačios Augustienės išaustu uždangalu.

Brolis plačiai nusišypso, pasuka ūsą, ir tęsia toliau šios dienos prekymečio įspūdžius, smulkiai nupasakodamas ginčus su žydėliais dėl širmuko kainos; tai vėl peršoka į savo atsiminimus iš Pirmojo Pasaulinio karo dienų, kaip jis, caro Rusijos grandinis, su savo 29-ju Sibiro šaulių pulku ties Vištyčiu peržengė Rytprūsių sieną.

(Bus daugiau)

ANTPEČIAI PLATŪS, BET PILVAI TUŠTI

ST. ŠIRVYS

Pastarojo karo metu netikėtai buvau susitikęs Sibiro lietuvių, patekusių į vokiečių nelaisvę. Neturėjome laiko ilgiau su juo pasikalbėti. Tepasikeitėme tik vienu kitu žodžiu.

Jis buvo gimęs ir augeš Sibire, bet lietuviškai gražiai ir taisyklingai kalbėjo kupiškėnų tarne.

— Kaip patekai į vokiečių nelaisvę, brolyt? — paklausiau.

— Nagi šitaip! — pradėjo pasakoti.

— Mes tada spaudėme vokiečius, ir jau artėjome prie Orlo miesto. Mūsų virtuvės ir intendantūra toli užnugaryje pasiliko. Daug dienų nieko valgomo negavome. Valgėme, ką laukuose užtikome. Buvome peralkę ir vos kojas vilkome.

Tuo laiku išėjo potvarkis, kad raudonajai armijai įvedami antpečiai. 1917 m. bolševikai plėšė antpečius karininkams, o 1941—1944 m. karo metu patys juos įsivedė. Vietoj duonos ir kitokio maisto — fronte susilaukėme plačiausių antpečių. Ir turėjome tuoj juos užsisiūti.

“Kad jau dėtis, tai užsidėti kuoplačiausius. Savo platumu skirtingus nuo buržuazinių kariuomenių,” — matyt, taip galvojo bolševikų viršūnės.

— Nėra tvarkos mūsų motinėlyje Rusijoje, — kai kurie senesni rusai nusiskundė savo artimųjų draugų tarpe. — 1915 m. caro valdžia, vietoje šovinių ir sviedinių, į frontą siuntinėjo kryželius ir šventus medalikėlius, o dabar, vietoj maisto, atsiuntė plačiausius antpečius...

— Vieną dieną sustojome pamėškėje. Žiūrime, šviežiai surausta žemė. Tuoj susidomėjome, kas ten užkasta. Skubiai atkasame ir randame arklių lavonus. Perbadėję kareiviai, kaip varnai prie dvėselėnos, puolė lenktiniais peiliukais piauštyti arklieną... Puolė vienas per kitą, susibardami, beveik kuo nesusimušdami. Valgė žalią, nes išvirti nebuvo nei kur, net laiko.

— Netikėsite, — pabrėžė Sibiro lietuvis, — bet taip buvo. Ir aš pats valgiau, visai negalvodamas, ar tie arkliai buvo užmušti, ar nudvėse.

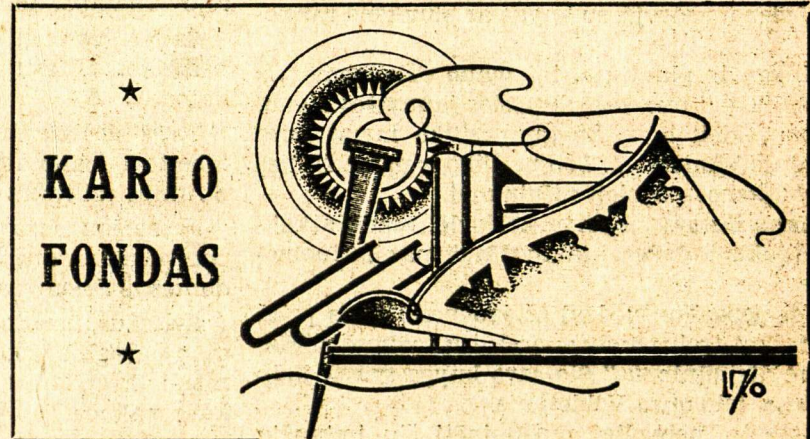
— Netoli Orlo sustojome. Aš ir dar keliolika rusų buvome pasiūti į žvalgybą. Ėjome nakty krūmokšniais. Tylu, ramu. Atrodo, vokiečiai dar toli. Iš po vieno krūmo staiga suklegėjo vokiečių kulkosvaidis. Mūsų dauguma krito užmušti. Aš ir dar keletas išlikome ir patekome į nelaisvę.

— Vokiečiai mus apklausinėję ir patyrę, kad aš lietuvis, ru-

sus nusivarė į nelaisvę, o mane paskyrė darbams prie vokiečių kuopos.

Persiskyrėme su Sibiro lietuviu, bet ir šiandien dar negaliu minėti nei jo pavardės, nei iš kurios vietovės Sibire buvo kilęs. Nežinia koks likimas jo arba jo namiškių.

Gal kas netikės, kad rusai valgė atkastą arklieną. Aš tikiu, nes 1918 m. pats esu išgyvenęs panašią būklę vokiečių nelaisvėje, Daugpilio tvirtovėje. Patys matydavome, kaip į mūsų virtuvę atveždavo pūliais apskretusius negyvus arklius. O išvirusius piėtus su arkliena — kirsdavome taip, kad net žandai lakstydavo į šonus. Nes perbadėję buvome. O rusai daug mažiau ko paiso.

KARIO RĖMĖJŲ - PIRMŪNŲ GARBĖS BŪRYS

KARIO Fondą sudaro: rėmėjų-pirmūnų garbės dalinys ir rėmėjai mažesnėmis sumomis, kurie skelbiami vieną kartą.

Sunkių kūrmosi metu eilė žmonių lemiančiai ir visokeriopai padėjo KARIUI, kuris jų niekad nepamirš.

A. Astrauskas, Br. Aušrotas, V. Alksninis, J. Andriušis, A. Antanavičienė, St. Butkus, V. Ciplijauskas, J. Dvareckas, A. Grušaitis, K. Grinius, St. Gudas, V. Jackūnas, H. Kazakaitis, V. Klimavičius, P. Lanasuskas, J. Liaukus, A. Matonis, K. Rimas, Z. Raulinaitis, A. Senikas, J. Sodaitis, J. Tutinas, J. Valaitis, A. Vakselis, V. Vilkutaitis, V. Vaškūnas, J. Vaičys, F. Zupkienė.

Dabar skelbiame visų mūsų Bičiulių mobilizaciją!

Kas šiais ketvirtaisiais JAV at-

gaivinto KARIO metais atsūs Fondan \$4 ar daugiau, arba kas išsirašys žurnalą dviems metams (\$10.00) — bus įtraukti KARIO rėmėjų-pirmūnų būrio sudėtin. Šis sąrašas bus dedamas kiekvienan numerin, kol gyvuos mūsų KARYS čia ar Nepriklausomoje Lietuvoje.

Tad šiais metais suformuokime visą Rėmėjų-Pirmūnų Garbės Kuopą!

NAUJIEJI KARIO FONDO NARIAI-RĖMĖJAI

1. D. Mikeliūnas, Chicago, Ill.\$2.00
 2. Iz. E. Kraunaitis, B'lyn, N. Y. 2.00
 3. B. Taparauskas, Detroit, Mich. 2.00
 4. B. Čeponis, St. James, N. Y.1.00
 5. Č. Šadeika, Detroit, Mich.1.00
 6. Ad. Tumas, Norwood, Mass.1.00
 7. J. Daniliauskas, Stamford,1.00
- Nuoširdus aciu už paramą!

UZMUŠE KARALIVNAS PILKAJI SAKALELI

IŠ POEMOS

KUNIGAIKŠTIS ŽVAINYS

VINCAS MYKOLAITIS - PUTINAS

VYRAI, tekinkit kardus,
Tempkit standžiai kilpines,
Ruoškite buožes plienines,
Ryt, kai tik pradės dienoti,
Kad būt žirgai pabalnoti!”

Tuoj sujudo iš visur.
Bėga, renkasi štai minios,
Eina baugios karo žinios —
Kas, su kuo, kada ir kur?...
Kol išvaikščiojo nutarę:
Kunigaikštis rengia karę.

Vos tik iš rytų šalies
Ankstyba aušra prašvito,
Tuoj balsai skardaus trimito
Suskambėjo iš pilies.
Zvengia žirgai pabalnoti,—
Bernužėli, metas joti.

Ir išjojo. —“Kur gi ves
Kunigaikštis mus kariautų?
Gal Gudų sodybų griautų
Per plačias klampias girias?”—
—“Ne, į Lenkų veda šalį.
Antrakart mėginsim dalį.”—

—“Ir pas lenkus bus naudoje:
Pilno šarvų išbandytų,
Rūbų auksu užsagstytų,
Midaus žemės svetimos;
O mergelę kai užtiksi,
Sirdį pats, brolau, paliksi.

Dailios mergos jų šalies:
Štai, ant balto josios veido
Tamsios kasos nusileido,
Lyg juodi sparnai nakties;
O žemiau, žiūrėk, akutės,
Lyg po debesiu žvaigždutės.”—

—“Kunigaikštis mūs gudrus!
Gėrybes stipraus kaimyno
Už visus geriausiai žino.
Tik, vyručiai, kai sukrus
Lenkai lįst iš pašalių,
Tuomet venkime pilių.”—

—“Pilyis baisios, — tai tiesa.
Juk anuomet, patys žinot,
Kiek tai galios sunaikinot!
Dingo tuomet jūs draša.
Kunigaikštis ir gi žino,
Kai nelaisvės pamėgino...”—

—“Jaunas, broli, dar esi!
Vyru karas — tai lošimas!
Jeigu lems gerai likimas,
Ir kova tad nebaisi.
Imt gi pilyis — išsimoka:
Lobio tuomet tau nestoka.

—“Štai, žiūrėk, kad ir žvainys!
Kas, kad tasyk jį nutvėrė?
Žiū, kaip vikriai išsinėrė
Ir dar lenkus pamokys,
Jei laimingai lems likimas!
Vyru karas — tai žaidimas...”

* * *

Taip jie kalbas jodami,
Zygį tikisi laimėsią
Ir sugrįšią vėl linksmi.
Tuomet giriuose plačiose
Sau taurus ramiai medžiosią.

Bet ne lobiai, ne skriauda
Traukia žvainį iš tėvynės,
Tik geismai karštos krūtinės,
Sieloj galė įdiegta
Zvilgesiais juodų akyčių,
Nors iš lėto, iš netyčių.

Bėga metai ir kiti.
Bet tos juodosios akalės,
Ir slaptingos dvasios galios,
Ir jausmai jų įdiegti
Traukia žvainį iš tėvynės —
Veltui tad nuo jų gynės.

Nepamirš jis Ragnedos,—
Jos išbalusiojo veido,
Kai į laisvę jį išleido,
Nebegrįžti niekados.
Rodos nūn štai pasiryžtų,—
Į nelaisvę vėl sugrįžtų.

Septyniolika mėnesių Centrinės Amerikos
džiunglėse • Robinzono Kruzės pėdomis
• Piratų galdynės liekanos • Lietuvaitė pia-
nistė Margarita • Nclaimės ir nuotykių.

RIMAS PUNDZEVIČIUS

Liepos mėnesio rytas skaidrus, saulėtas ir gerokai tvankus. Kažkodėl nesimiega. Atsikeliu kiek anksčiau. Mėginu susikaupti, susikoncentruoti, bet nesiseka.

Nesąmoningai, įprastu budrumu apžiūrinėju savo patalynę, ar kur nors, šiltesniame lovos kampelyje, netūno tropinė gyvačiukė. Taipgi gerai prieš audamasis, patikrinu ir savo kareiviškus batus.

Motina kviečia pusryčių. Aštriu žvilgsniu nejučiomis apmetu skaniai garuojančią kiaušiniene. O gal ir čia jau bus suspėjusi nuplaniruoti kokia pavojinga panamiškė muselė...

Po pusryčių, traukdamas iš kelnų kišenės cigarečių pakiuką, ranką vidun kišu nepakankamai drąsiai. Ką gali žinoti? Anuomet vienas mano dalinio vyrų, drauge su cigaretėmis, ištraukė už kojos ir didžiulį Panamos skorpioną...

Giliai įtraukęs dūmą, išeinu oran. Tiksliai sodriai žaliuojančios lapijos—draugėje pradėdu įsitikinti gyvenąs jau ne Karaių jūros aplinkumoje, o tiksliai viename Long Islando turčių rezidencijų ir jų tarnų darbininkų miestelyje.

Drąsiai atsistoju vešlaus žydinčio krūmo paunksnėje. Ramiai sau pučių cigaretės dūmą, aš visiškai nebebijau, jog paliestos šios kvapios žydinčios šakos pradės staiga apgaubti mane, kad grobuoniškai suvirškintų, lyg kokį džiunglių žvėrelį... Tiesa, man vis dar gerokai vėsu, kai tuo tarpu "čiabuviai" nuolat skundžiasi nebepakeliamais karščiais.

Taip, aš dabar jau esu daugiau negu tikras, jog tik prieš trejetą

dienų grįžau iš JAV armijos, iš Panamos kanalo zonos apsauginių dalinių. Grįždamas atlikęs karinę tarnybą—dar buvau užsukęs ir į Kubos salą, kur anot tos dainuškos, "šešėlyje seno medžio stovi poste negras Džim..."

Karinę tarnybą JAV armijoje pradėjau 1951 m. rugsėjo mėn. Pagrindinį mokymą išėjau South Carolina, o vėliau buvau perkeltas į Centrinę Ameriką, vadinamą Karaių jūros komandon. Ilgiausiai teko išbūti Panamoje (apie metus laiko), Panamos kanalo apsaugos tarnyboje. Panama yra šalis dviejų kraštutinių; arba žmogui čia gyventi patinka, arba jis jos gaivališkai neapkenčia. Vidurio kelio nėra. Man asmeniškai—Panamą patiko (nors ne kartą taipgi buvau suktų ispanų skaudžiai apgautas).

Panamos klimatas tropinis. Vadinamas tropinės žiemos periodas—apie 6 mėnesiai. Paskutiniai—gan lietingi. Būdinga yra didelis klimato ir gyvūnijos skirtumas tarp Pacifico ir Atlanto pakrančių, nors pačios Panamos žemės juostos plotis tėra tik apie 50 mylių. Atlanto skalaujama erdvė daug audringesnė, jūroje gausu pavojingų ryklių, todėl yra draudžiama maudytis atvirame vandenyne. Tuo tarpu Pacifico pusėje, vandenyje, ore ir apskritai visoje gamtoje, viešpatauja daug didesnis ramuma. Net tuos pačius ryklius toli nuo kranto sulaiko dideliais būriais plaukiojanti delfinai. Jie čia vadinami žmonių draugais. Kodėl rykliai vengia delfinų—man taip ir paliko neaišku. Kaip ir daugelis dalykų šiame tropiniame krašte.

Vietovėse, esančiose toliau nuo didesniųjų civilizacijos centrų, pasireiškia maliarija. Tai tropinių kraštų liga, kurios padariniai jaučiami per visą gyvenimą. Nors miestai ir apibieriami DDT milteliais, tačiau paskutiniaisiais metais ir juose buvo keliasdešimt susirgimų.

Atlanto pakrantėse gausu archeologinių liekanų (įrankių, ginklų) iš garsaus pirato Henry Morgan laikų. Morganas 1670 m. aplėšęs senąjį turtingą Panamos miestą. Po ištiso mėnesio "viešėjimo", atitraukdamas jis čia paliko vien pelelus ir griuvėsius. Didensnį dalį brangenybių gyventojai dar suspėjo paslėpti į žemę. Dar ir dabar ten kartais randama aukso ir kt. brangenybių.

Vėliau Panamos miestas buvo atstatytas maždaug už septynių mylių nuo senojo. Pastarasis ir dabar yra gausiai lankomas turistų.

Tolstant nuo Panamos miesto (jų yra du: vienas—Atlanto, o antrasis—Pacifico pusėje), pastebimas didelis civilizacijos ir laukinio džiunglių gyvenimo skirtumas. Vietomis dar tebegyvena žmogėdros-indėnai, kurie verčiasi baltųjų žmonių medžiokle. Pvz. Darien srityje baltieji išpėjami per daug nesirodyti. Net ir sovietiniai agentai čia dar nedrįsta įkurti savo respubliką...

Panamos gyvūnija—tropiniai tipai. Čia sutinkama puma, pantera, įvairių rūšių beždžionių. Pastarosios čia tauškia visokiomis kalbomis, tik lietuviškai mokančių neteko nugirsti. Panamoje ypač gausu gyvačių, driežų, skorpionų. Skorpiono įkandimas suaugusiam žmogui nėra mirtinai pavojingas nors kartais sergama gana sunkiai ir skausmin-

gal. Tačiau nuodingiausi yra vadinamieji auksiniai škorpionai, kurių įkandimas dažniausiai baigiasi mirtimi. Ši škorpionų rūšis sutinkama arčiau Meksikos pasienio.

Visi šie plėšrieji gyvūnai susiranda pakankamai natūralaus maisto, todėl žmonių tiesioginiai, galima sakyti, nepuola, žinoma, jeigu jų neužkabina. Nežiūrint plėšriosios gyvūnijos pavojų, šiam kraštui netrūksta egzotikos ir romantiškumo, su ispaniška muzika ir senjorito-

*

Savaime suprantama, kad ir karinė tarnyba Panamoje yra savotiškai skirtinga. Pagrindinis tikslas čia yra — kanalo apsauga ir kova su įvairia—ginklų ir kai kurių gėrybių—spekuliacija, kuri čia yra virtusi stačiai tradicija, įpročiu; o taip pat kariuomenės mokymas veikti džunglių sąlygomis. Bet visa tai, dar yra pareiga—daboti nuolatines revoliucijas praktikuojančias Pietų Amerikos valstybes (Kuba, Guatamala, Nikaragua, Panama). JAV armijos igulos nuolatos stovi Panamoje ir Puerto Rico saloje.

Čionykščių igulų tarnyba pasunkėjo ypač Korėjos karo metu. Dalis karių specialistų buvo išsiųsta kitur, o likusiems pareigų gerokai padaugėjo. Taip pat buvo įvesta kairiųjų suvaržymų, pvz. karių patarnavimui samdyti žmones iš vietinės San Blast Centrinės Amerikos indėnų neužaugų tautelės tarpo. Jie gyvena labai gražioje, palmėse paskendusiose salelėse, esančiose Atlanto pusėje, prie pat Panamos krantų. Jų ten esą apie 1,600. Jų pagrindinis verslas—žvejyba, medžioklė ir smulkus žemės ūkis. Pasižymi aukšta savita kultūra. Supykinti—labai pavojingi.

Lietuvaitė pianistė Margarita

Iš čia artimiausia lietuvių kolonija — Bagota, Kolumbijoje. Tačiau man teko susipažinti su vienintele lietuvių šeima pačiame Panamos mieste. Tai seni lietuviai ateiviai. Tėvas — muzikos profesorius. Vienintelė duktė Margarita yra baigusi aukštuosius muzikos mokslus. Tai labai maloni jauna lietuvaitė pianistė, svajojanti važiuoti Europon, gal Italijon, dar tobulintis muzikoje. Margarita dar moka lietuviškai sukalbėti ir Tėve mūsų malda.

Dar teko susitikti vieną lietuvių viengungį, tačiau šis ruošėsi vykti į JAV.

Nelaimės ir nuotykių

Kartą šaudykoje, vykdėme pratimus kovos šoviniiais. Taikinių rody-

tojai šaudymo metu slėpdavosi specialiuose apkasuose šalia taikinių. Šaulių pozicijoje šūviams dar nenuitilus, vienas taikinių rodytojų staiga po savo kojomis pamatė didžiulę gyvatę. Siaubo pagautas vyras instinktyviai pašoko augštin. Toji akimirkoj paleista kulkosvaizdžio šūvių serija pervėrė ginklo draugo, taikinių valdytojo, galvą . . .

Maudymosi metu vienam kariui plėšrioji Atlanto žuvis "barracuda" nukando visą vienos kojos pėdą ir du rankos pirštus.

Vietiniai panamiečiai labai vagia karinius vario laidus (varis Panamoje yra gan brangus). Kartą panašūs "biznieriai" išvogė net povandeninį kabelį, pravestą tarp Panamos miesto ir Taboga salos Pacifike, net kelių mylių ilgumo . . . Taigi, neblogai suorganizuota vagystė . . .

Kitą kartą šios rūšies sabotuotojai skaudžiai apsiriko. Vieton telefono laido, jie palietė elektros srovės augštos įtampos laidus. Kitą rytą nusikaltimo vietoje teradome paliktą nuo karščio suvirusį kirvį ir pora sušniūruotų pusbačių . . . Atrodo, piktadarys buvo smarkiai nutrenktas elektros srovės. Medinis kirvio kotas, galbūt, apsaugojo piktadarį nuo mirties.

*

Antrojo Pas. karo metu Panamos kanalu praplaukiančius laivus lydėdavo stipri JAV kariuomenės apsauga nuo priešo ir vietinių sabotazo. Kartą, vis dėlto, penkių valandų būvyje prie pat Panamos kanalo priešo povandeniniai laivai

paskandino net penketą transporto laivų.

Korėjos karo metu tarnybos pareigų mums padaugėjo, o žmonių nepakakdavo. Pvz. į sargybos postus prie kelių, toli džunglėse, buvo statoma tik po vieną vyrą, vietoje dviejų ar trijų. Kartą vienas karys, būdamas pirmą kartą tokioje sargyboje, dargi nakties metu, plėšriųjų gyvūnų baimės paveiktas, ir girdėdamas aplinkui neįprastą žvėrių riksmą, — įsilipo augštai į medį. Atvykusi sargybos pamaina vos galėjo jį išprašyti iš medžio, kad lip-tų žemėn.

Teritorijoje Meksikos kryptimi (nuo Panamos) užtinkama nuodinga gyvatė "džiunglių barškuolė," kuri, sakoma, savo greitumu ir pavojingumu esanti daug pavojingesnė ir už "kobrą." Vienas civilis amerikietis kartą išėjo medžioti gyvačių, jų neršto metu (čiabuiviai gyventojai yra labai prietaringi—neliesti gyvačių šiame periode). Jis, pamatęs ant kelio dvi gyvates, vieną jų nušovė, o antrąją tik sužeidė, nukirsdamas jai uodegos galiuką. Ji pabėgo. Vietiniai palydovai nesutiko toliau dalyvauti medžioklėje, sakydami, kad šiuo metu nužudęs gyvatę — pats medžiotojas esąs pasmerktas mirti . . .

Kaimo gyventojai, sužinoję apie šią medžioklę, niekas nenorėję su minimu amerikiečiu bendrauti, netgi kalbėtis. Jį patį ėmė lydėti kažko nežinomo persekiojimo baimės manija.

Po keleto dienų grįžęs savo kambarin nakties metu, šis amerikietis pajuto kažkokį siaubą. Priėjęs prie lovos—staiga joje išvydo jo laukiančią gyvatę. Ši tą pat akimirką kirtė jam į galvą, tačiau nepataikė. Amerikietis suspėjo paleisti eilę taiklių šūvių pačią paskutinę bailsios dvikovės sekundę . . . Uždegęs šviesą, didžiausiam savo nustebimui, jis pamatė, jog tai buvusi viena anų dviejų gyvačių, kurių vieną nukovė prieš keletą dienų, o šiai antrajai kulka nukirto tiktai uodegos galiuką . . .

Ir man pačiam kartą buvo įkirtęs smauglys į rankos pirštą, kai aš, eidamas nakties metu, staiga ant jo užmyniau Smauglio įkandimas nėra pavojingas. Taigi, buvau dar laimingas, tačiau baimės pa-

kako. Atrodo, smauglys buvo irgi nemažiau išsigandęs, nes buvo netikėtai užkluptas, besirengiąs nakties pailsio. Kitu atveju jis būtų stengsis apie mane apsvynioti, o ne vien tik įkšti.

Kitą kartą radome mažutį, kokių 3 cm ilgio, smaugliuką, tačiau mes nepajėgėme rankose jo išlaikyti; atrodė, lyg jis būtų sudėtas iš lankstaus plieno narvelių. O ką bekalbėti apie didžiulius smauglius, turinius, pvz., apie 12 pėdų . . .

Džiunglės yra pilnos visokių netikėtumų. Mažiausias neapdairumas gali labai liūdnai pasibaigti. Kartą aš pats, užsižiūrėjęs į šalis, vos nepastaciau kojos ant keleto metrų pločio nekaltai atrodančio, žole apaugusio žemės plotelio. Draugas mane suspėjo laiku nutverti už rankos. Ten buvo plaukiojančio smėlio (quick sand) labai pavojinga pelkė, taip puikiai užsimaskavusi . . .

Keletą savaičių vėliau, prie Kolumbijos sienos, mūsų karių grupė sutarė vietoje laukėme malūnsparnio lėktuvo, kuris mus paimitų. Turėdami dar kiek laiko ir būdami labai pavargę, atsigulėme pailsėti, palikę keletą budinčių draugų. Nepraėjo nė kelios minutės, ir mes išgirdome vieną mūsų vyrų, šaukiantį nesavu balsu. Pašokę pamatėme, kad krūmas, po kuriuo jis gulėjo, jau buvo bebaigęs tą karį apgaubti savo šakomis ir savotiškais spygliuotais lapais . . . Tai buvo vadinamas "kanibalinių" aug-

menų giminės krūmas. Tįgais specialiais džiunglių peiliais (juos visados su savim nešiodavomės) sukopjome to "gyvo" krūmo liemenį, išgelbėdami nuo baisingos mirties mūsų draugą. Noras išsėtis mums buvo dingęs . . .

Rimas Pundzevičius (dešinėje) su savo draugu prie tanko.

Dažnai tenka matyti, net ir prižiūrimose vietose, plotus smulkių lapelių žolės. Tai irgi "plėšrioji" žolė, sugaunanti smulkius vabzdžius, ant jos nutūpusius. Ji labai jautri: pakanka ant jos pastatyti koją, kaip staiga visas plotas išskleidžia lapus ir vėl staiga nulinksta, lyg žolė būtų nuvytusi.

Kartą pavakarėj, klaidžiodamas vienoje vietoje, išgirdau tylią, malonią muziką. Nustebęs žvalgiausi aplinkui, niekaip negalėdamas suprasti, iš kur ta švelnioji muzika plikuoše laukuose.

Dar kiek paėjęs, pamačiau banguotą smėlio lauką. Mažo vėjo nėsamos, smulkios šio smėlio kruopelės, savotiškai skambėdamos, plaukė tų mažučių kopų paviršiumi, iš tolo klausančiam sudarydamos tylios, malonios muzikos išpūdzio . . .

"Krokodilai rengia puotą . . ."

Tuo tarpu, kai raudonieji Maskvos krokodilai, tie pasaulio tautų laisvės smaugliai, visomis jėgomis rengiasi kruvinai puotai, lietuviai karys kantriai ir sumaniai kovėsi Korėjoje, Indokinijoje, o taip pat budi Panamos džiunglėse, didžiosios Amerikos pakrantėse, arba talkina JAV kariuomenei Europoje, Vokietijoje, pirmosiose laisvojo pasaulio sargybose.

Kodėl? Už ką?!

— Todėl, kad jis komunistinę "džiunglių barškuolę" pažįsta geriau už kaikuriuos "didžiosios politikos" kūrėjus ir sovietines "taikos" mylėtojus . . .

— Už galingąją Ameriką ir už laisvąją Lietuvą, kuri su rusiškuoju imperikalizmu grūmėsi šimtmečiais, ir kurios savanoriai, kariai, šauliai ir partizanai jau nuo 1919 m. ligi šios dienos tebekovoja negirdėto žiaurumo dvikovėje. —

TIK 50 METŲ

Oro užkariavimas (aviacija) per pastaruosius penkiasdešimt metų yra padaręs milžinišką pažangą. Visa tai pasiekta dviejų pasaulinių karų pasekoje.

Pirmasis pavykęs žmogaus atspėjimas nuo žemės motoro varoma mašina įvyko 1903 m. gruodžio 17 d. Tai buvo amerikiečiai, broliai Orville ir Wilbur Wright, pakilę savo lėktuvu nuo Kill Devill kalvos prie Kitty Hawk vietovės, North Carolina.

Brolių Wright lėktuvus per 12 sekundžių pakilo 10 pėdų augštin ir nuskrido 120 pėdų. Skridimo greitis buvo 7—8 mylios per val., 30 mylių greičiu per val. vėjui iš priekio pučiant.

Penkiasdešimt metų variklinio skraidymo jubiliejus buvo pradėtas švęsti pereitų metų spalio 12 d. Ta-

da Washingtonan susirinko apie penkiasdešimt pasaulinės aviacijos pionierių. Drauge buvo minima ir Tarptautinė Aviacijos Federacijos 48-ji sukaktis. Suvažiavime dalyviai aplankė ir Kitty Hawk, pirmojo skridimo, vietovę. Baltuosiuose Rūmuose juos priėmė prezidentas Eisenhoweris.

Šio minėjimo komitetui vadovavo generolas Doolittle, aklojo skridimo pionierius, vienas žymiausių II-jo Pas. karo lakūnų. Jis pirmas bombardavo Tokio, nuo lėktuvnešių pakilusiais bombonešiais. (Šiame skridime, šimto JAV lakūnų tarpe, dalyvavo ir vienas amerikietis lietuvis—Labanauskas iš Kenosha, Wisc.).

Gen. Doolittle prieš karą yra viešėjęs Lietuvoje. Čia jis gyval domė-

josi Gustaičio ir Dobkevičiaus konstrukcijos lėktuvais.

Svečių lakūnų tarpe buvo Sir Alliot Verdon Roe, anglas, pirmasis pastatęs lėktuva-hidroplaną, ir prancūzas Louis Breguet, 1907 m. pastatęs pirmąjį malūnsparnį, iš Vokietijos buvo atvykęs Wolfgang von Gronau, garsus savo skraidymais šiaurinio Atlanto oro keliais, ir Gerhard Fieseler, I-jo Pas. karo akrobatinio skraidymo pionierius. Suvažiavime dalyvavo ir pirmoji amerikietė lakūnė—pirmoji moteris, 1915 m. padariusi oro kilpą, o 1916 m. pasiekusi apie 2000 kilometrų skridimo tolį be sustojimo.

Greta šių senosios kartos aviacijos pionierių, kurių priėmimu Washingtono rūpinosi ašigalių tyrinėtojas admiras Byrd, buvo ir JAV majoras Yeager, pirmasis lakūnas, skridęs greičiau už garsą.

MŪSŲ DIDIEJI GERADARIAI

★
Adomas ir Jieva Balsiai,
Detroit, Mich.

Amerikos Lietuva mūsų tautos ir valstybės istorijoje yra atlikusi milžinišką darbą. Senieji mūsų ateiviai į JAV sunkiausiomis ano meto sąlygomis kūrė savo gyvenimą, lietuviškas draugijas, spaudą, leido knygas. Pagaliau, baigiantis Pirmajam Pasauliniam karui, jie pirmieji pakėlė balsą už laisvą nepriklausomą Lietuvą. Jie surinko milijoną parašų!

Atsikuriančiai Lietuvai jie, nesigailėjo savo gausių aukų, organizuotai, ir pavieniai savo giminėms, jie siuntė žaliuosius dolerius. Lietuva atsistatė, žmonėms gyventi darėsi lengviau.

Vyresnioji mūsų ateivijos karta ypač parodė savo jautrią širdį savo broliams lietuviams po Antrojo Pasaulinio karo, kada dešimtys tūkstančių tremtinių buvo beviltiškai atsidūrę karo sugriautoje Europoje. Jie kovojo už DP įstatymo pravedimą, jie rėmė tremtinius drabužiais ir maistu. O svarbiausia — su-

ADOMAS IR JIEVA BALSIAI

Ponai Balsiai iš Detroit, Mich., yra daug padėję tremtiniais, juos atsikviesdami į JAV ir gelbėdami įsikurti. Ponia J. Balsienė (buv. Adomaitienė) yra labai veikli, susipratusi lietuvi. Iš pirmojo vyro ji turi penkis sūnus ir dukterį p. Oną Izabelę Adams Root. Ši yra turtiniga lietuvi moteris. Nors į JAV yra atvykusi būdama maža mergaitė — visą laiką mielai bendrauja su lietuviams.

Jievos Adomaitienės-Balsienės keturi sūnūs yra II-jo Pas. karo veteranai. Po karo savo rankomis jie

pasistatė krautuvių, kurioje dabar turi didžiulį televizijos ir kt. biznį Detroito. Tai "Adams Appliance Co."

Pagarba ponai Jievai, gražiai išauginusiai dukterį ir tiek sūnų. Padėka už jautrią širdį nelaimėje atsidūrusiems Lietuvos vaikams — tremtiniais.

Sakalėlis.

Prašomas atsiliepti Juozas Bačkaitis, gyv. Australijoje, Adelaidės mieste. Į Australiją atvyko 1947 ar 1948 m. Rašyti Kazimierui Krušinskui, 413—15 Grand St., Brooklyn, N. Y. Žinantieji prašomi pranešti.

Mrs. Annabelle Adams Root

darinėjo sutartis savo giminėms ir visai nepažįstamiems tremtiniais į JAV atsikviesti.

Taigi, jie taip pat yra didžiausi lietuvių fronto kariai!

Mūsų bendradarbių iniciatyva yra kilusi mintis KARIO žurnale bent suglaustai iškelti tuos didžiuosius geradarius aikštėn ir bent iš dalies tuo jiems atsidėkoti.

K A R Y S

NUO CARO RUBLIO IKI BOLŠEVIKŲ ČERVONCO

rasi Jono K. Kario puošnioje
"Nepriklausomos Lietuvos Pinigai"

knygoje 1915 - 1941 m. Lietuvoj kursavusių pinigų istoriją, numizmatiką ir natūralaus dydžio banknotų bei monetų fotografijas.

Reto įdomumo knyga ir pinigų albumas vienoje vietoje

Anglų kalba santrauka knygoje daro ją įskaitoma ir nemokantiems lietuviškai.

IR VISA TAI — TIK UŽ 5 DOL.

Užsisakydami rašykite:

J. K. KARYS, 45 Park Terrace,
Bridgeport 4, Conn.

LIETUVOS LAISVĖS KOVŲ INVALIDAI DĖKOJA

Chicago birutininkės pirmąja

Jau prieš kelerius metus mūsų spaudos, kaikiurių organizacijų ir atskirų asmenų pajudintas, Lietuvos Laisvės Kovų invalidų paramos reikalas duoda nors ir kuklių rezultatų. Kiekvienais metais, ypač lapkričio 23-sios proga, taurioji visuomenė prisimena mūsų brolių karo invalidų sunkią gyvenimo būklę.

Pereitais metais L. L. K. Invalidų Draugijos Valdyba gavo per 800 dol. aukų. Šioje veikloje gražiai pirmąja Kunigaikštienės Birutės Karių Seimų Moterų Draugijos Chicago skyrius. Draugija ypač sielojasi tremtyje likusiais invalidais, sergančiais kariais ir birutininkėmis, o taip pat Liet. Laisvės Kovų invalidais, esančiais JAV. Per Valdybos pirmininką B. Tvarkuną L. L. Kovų invalidams pereitais metais Chicago birutininkės paaukojo 250 dol. Sergantiems kariams ir invalidams Vokietijoje, per BALFo įgaliot. Iz. Rugienių, birutininkės dar yra pasiuntę 789.76 dol. Taigi, viso—1,039.76 dol.

Didesnėmis sumomis mūsų invalidus parėmė: L. S. RAMOVĖS Rochesterio skyrius—150 dol.; Newarko skyrius—81.50 dol.; Detroito lietuvių visuomenė—70 dol.; Philadelphijos Liet. Tremt. Bendruomenė—55.58 dol.; min. P. Zadeikis—50 dol.; Philadelphijos Liet. Tautinės

S-gos skyrius—50 dol.; N. N. Tabor Farm—20 dol. Mažesnėmis sumomis aukojo visa eilė žmonių.

VIEŠA PADĖKA

Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugija 1953 metais yra gavusi aukų iš šių asmenų bei organizacijų:

Min. P. Zadeikis \$50, J. Morkaitis ir J. Lekas po \$10. Lietuvių Tremtinių Bendruomenė, Phila., \$55.58, Kun. Jurgis Riauba \$10, NN, Tabor Farm \$20, J. Matukas \$10. V. Petrauskas, Dr. V. Tercijonas, Dr. J. Urbonavičius, S. Jurevičius ir Kun. Valiušaitis, po \$5, St. Navickas \$3, Tautinės S-gos Skyrius \$50, A. ir S. Romanuskai, J. Liorantas ir P. Gribienė po \$5, Detroito Lietuvių Visuomenė \$70. Liet. Sąjungos Ramovės, Newarko skyrius \$81.50, per p. Genienę, Kun. Birutės D-jos Chicago skyrius \$250, K. Demikis, \$10, per p. Impulevičių \$5, per Liaudanską, Liet. S-gos Ramovė, New Jersey skyrius \$3, Antanas Mačiulis \$5, Liet. Sąjungos Ramovė, Rochesterio skyrius \$150.

Draugijos Valdyba nuoširdžiai dėkoja visiems čia suminėtiems aukotojams

Lietuvos Laisvės Kovų
Invalidų D-jos Valdyba

KARYS talkon!

KARIO leidykla viešai praneša visuomenei, L. S. RAMOVĖS skyriams ir atskiriems mūsų žurnalo atstovams, jog iš visų šiais metais suorganizuotų parengimų KARIUI paremti gaunamo pelno—dalis bus skiriama Lietuvos Laisvės Kovų invalidams.

Parengimus reikia planuoti iš anksto, susirūšant su mūsų redakcija (Sim. Urbonas, 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.; Tel.: Great Neck 2-6911 R, darbo dienomis po 6 val. vak.).

Liet. Laisvės Kovų invalidams KARYS siunčiamas nemokamai. Žurnalo dar negaunantieji draugijos nariai prašomi pranešti redakcijai savo adresu.

Šiais lietuviškosios spaudos metais nuoširdžiai remkime savąją spaudą, o ji nepagailės savo moralinės ir kt. paramos mūsų broliams kovų invalidams.

Tad, į talką, tad—į darbą!

Į TALKĄ MŪSŲ KARIUI!

KARIO redakcija ir leidykla, naujomis jėgomis imdamosi šio atsakingo darbo, maloniai prisimena L. S. RAMOVĖS Centro Valdybos kreipimąsi į visus S gos narius ir skyrius, tilpusi mūsų žurnale 1953 m. 4 nr.

a) Sąjungos nariai skatinami aktyviai bendradarbiauti KARYJE savo rašiniiais, ypač apie kovas dėl laisvės okupacijų metais; tai ne tik pajvairins žurnalo turinį, bet ir sukelks vertingos istorinės medžiagos;

b) Kiekvienas S-gos narys telaide savo pareiga pats išsirašyti KARI, o taip pat surasti kuo daugiau naujų skaitytojų savo aplinkoje;

c) Pageidaujama, kad kiekvienas S-gos Skyrius metų būvyje suorganizuotų bent vieną parengimą KARIO naudai.

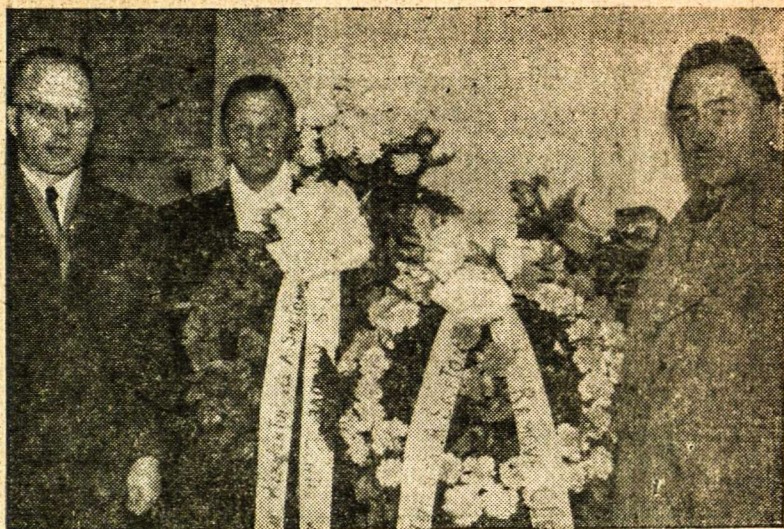
Mieli kolegos, ramovėnai! Savai me suprantama, kad kai visi nuolat prisidėsime nors ir kukliausia kultūrine talka—KARYS tai greit pajus, ir mes šiais metais, bent didžiąja dalimi, čia turėsime tokį bendruomeniškos karinės dvasios žurnalą, kokį vaizduojamės kad KARYS turėtų būti.

Leidykla iš savo pusės viešai praneša, kad bet kur surengtų KARIO vardu parengimų pelno dalis bus skiriama Liet. Laisvės Kovų Invalidų Draugijai.

Iš prezidento A. Smetonos 10 metų mirties sukakties minėjimo Clevelande š. m. sausio 10 d.

Iš kairės į dešinę: Julius Smetona, gen. Tallat-Kelpša ir K. Morkūnas.

L. Briedžio nuotr.

RAMOVĖNAI DOMISI MENO PROBLEMOMIS

L. S. RAMOVĖS New Yorko skyrius savo mėnesiniam susirinkime, sausio 30 d. Vytauto Belecko sveitainėje, Brooklyn, N. Y., turėjo įdomią dail. prof. Jonyno paskaitą moderninio meno problemomis. Prelegentas šia plačia ir sunkia tema kalbėjo labai įdomiai ir vaizdžiai.

Reikia pažymėti, kad L. S. RAMOVĖS New Yorko skyrius aktualių paskaitų ciklą savo susirinkimuose vykdo jau kuris laikas. Neseniai buvo įdomi politinė K. Bielinio paskaita, Lietuvos kaimynų gudų tema.

Skyrius taip pat yra nutaręs surengti šeimyninį savo narių ir svečių Užgavėnių pobūvį vasario 27 d. Vyt. Belecko sveitainėje.

Pagal savo ankstesnį nutarimą, iš Kariuomenės šventės minėjimo skyriaus gautas pelnas \$35.05 paskirtas Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijai.

New Yorko ramovėnai taip pat organizuotai remia KARI prenumerata, dalyvavimu parengimuose, aukodami KARIO Fondui, talkindami administracijai ir kt. J. M.

NAUJAS DAKTARAS

Nordhamo universitetas New Yorko suteikė filosofijos daktaro (istorijoje) laipsnį Lietuvos istorijos (anglų kalba) autoriui adv. Kostui Jurgėlai, buv. Liet. Informacijų centro dir. ir dabartiniam "Amerikos Balso" liet. tarnybos viršininkui.

Sausio 5 d. K. Jurgėla apgynė kelis metus ruoštą veikalą apie Amerikos ir Lietuvos santykių raidą.

LIETUVIŲ KARIŲ GYVENIMO KRONIKA

• Cpl. Gediminas Rajeckas iš Brooklyn, N. Y., tarnaujas JAV kariuomenėje, gavo JAV pilietybę.

• Algirdas Kristolaitis, buvęs aktyvus jūros skautas perėitų metų lapkričio mėnesyje įstojo į Dėdės Samo karinę tarnybą. Dabar jis yra Camp Breckinridge, Kentucky.

• Juozas Vaicikauskas, JAV kariuomenės buhalteris, iš Washingtono vykdamas į stovyklą, pakeliui buvo sustojęs Chicagoj, susipažino su vyčiais ir dalyvavo Vyčių namo—salės karnavale. Gražiai lietuviškai kalba ir orientuojasi lietuviškuose reikaluose.

• Lukšys Bruno iš Villerupto dabar atlieka savo karinę prievolę prancūzų kariuomenėje, Alžyre.

• Leg. Rekštys buvo sunkiai sužeistas į galvą. To pasėkoje visiškai prarado regėjimą kairiaja akimi. Buvo gydomas ir operuojamas Paryžiuje. Dabar išvyko į Marselį.

• Serg. Grinevičius yra pasirašęs sutartį pasilikti legione dar pora metų, bet tik Prancūzijos metropolijoje.

• Wit J. Bacauskas, Josephinos Bacauskas sūnus, pirmasis leitenantas marinų oro laivyne, tik ką užbaigė savo tarnybą Meksikos įlankoje.

• Leonas Radžiūnas, kariuomenės aviacijos mechanikas, tarnaujas Japonijoje, buvo pargrįžęs mėnesiui atostogų pas tėvus Bostone, Mass. Jis anksčiau gyveno Chicagoje ir dalyvavo "Dainavos" chore, o Bostone būdamas priklausė tautinių šokių grupei. Jam dar liko vieneri metai tarnauti.

• Rimvydas Kaminskas, gyv. Los Angeles, Calif., adv. A. Kaminsko sūnus, grįžo iš Vokietijos, baigęs karinę tarnybą. Rimvydas jau spėjo įsijungti į L. Zaikienės tautinių šokių grupę kaip akordeonistas.

Lietuvos Studentų Atsargos Karininkų Korp! RAMOVĖS mecenatui ir dideliui KARIO Bičiuliui —

INŽ. JUOZUI SAGIUI

mirus, velionies gyvenimo draugei, giminėms ir artimiesiems gilaus liūdėsio valandą — nuoširdžiausia mūsų užuojauta.

KARIO REDAKCIJA

❖
PAKELK
GALVĄ,
JAUNIME!
❖

ALGIMANTAS GIEDRIUS

Aš sujudintas stebiu tave bujojantį ir žydintį.

Džiaugsmas ima, kad čia toks puikus atžalynas. Baimė kyla pagalvojus, ką tu padovanosi Gimtajai Žemei; žemei, iš kurios sulčių tu mažas augai, iš kurios kilo ir tie, kurie tave pažadino gyventi . . .

Tą žemę ir tuos takelius, tarp žydinčių rugių ir pievų, tarp miestų-miestelių gatvių ir už jų prasidedančių laukų, — tu prisimeni, gal būt, dar labai gerai; arba tik vos vos . . . lyg pro kokį melsvą rūką; arba — tik iš tėvų pasakojimo. Ir tai tik retkarčiais, tik gal kurį laisvesnį šventadienio vakarą, kada suaugusiems nereikia skubėti į darbą, kad prie vakarinės stalo taip ramu, jauku ir miela . . .

Tu pats atmeni, arba bent žinai, kad tavo tėvų namus, tavo gimtąjį lizdą, vieną dieną užpuolė pikti laukiniai žvėrys iš rytų šalies. Tiesa, jie turėjo žmogaus išvaizdą ir kareivių drabužius; jie žygiavo visais Lietuvos keliais ir vieškeliais, iškėlė raudonus skarmalus, o ju kariniai vežimai buvo paženklinėti kruvinai purvinomis penkiakampėmis žvaigždėmis . . .

Tu tada nenujautei, nesupratai, ką išgyveno persigandę tavo tėvai, tavo vyresnieji broliai

ir sesutės. Gal tik tiek supratai, kad bus labai labai bloga . . .

Neilgai trukus į tavo kraštą užėjo baisi audra. Tave ir save gelbėdami, tavo tėvai bėgo, kur akys veda, kur kojos neša . . .

Ant žmonių galvų tada krito ugninė kruša.

Tavo motinos širdis tada drebėjo ir plakė gaivališka jėga, kad tik tave išneštų gyvą. O jeigu jau žūti, tai žūti drauge ir iš karto . . . Kad tu neliktu- mei vienišas našlaitis, kruvinomis ašaromis verkiantis tarp degančių namų, tarp svetimų žmonių, tarp karo siaubo ir kovojančių karių, kur kiekvienas tik savimi tesirūpina . . .

Tik pagalvok: koks tu laimingas! Tu tikras laimės vaikas . . . Tu gyvas ir nesužalotas po kelerių metų su savisiais perplaukei mėlynuojantį vandenyną. Keliavai drauge su savo tėveliais, su savo draugais, su kuriais anuomet jau, galbūt, mokeisi ir žaidei svetimoje žemėje, apgriautų mūrų ir skurdžių barakų pastogėse ir aikštėse.

Tavęs neišvežė pikti kareiviai į šaltų sniegynų kraštus, kur tūkstančiai lietuvių merdi ir jau atsigulė po žeme . . . Likimas tavęs neatskyrė nuo tėvų, kad kažkur tave, lyg kokiam žvėryne, užaugintų ir išmokslintų, kaip reikia grobti ir

naikinti kitus kraštus ir kitus nekaltus žmones.

Tu nelikai gulėti užtroškęs ar užmuštas po Europos didmiesčių griuvėsiais anomis siaubo dienomis ir naktimis . . . Neišdavė tavęs baltosios žvaigždės šalies kareiviai kančioms ir pražūčiai atgal, į lėtos mirties naurus, kur gyvenimas yra baisennis ir už pačią mirtį . . .

*

Aš matau dabar tave išaugusį, smagų ir nerūpestingai žygiuojantį per gyvenimą. Dienų dienomis tu sėdi mokyklos suole. Tu semiesi mokslo žinių ne savo gimtąja kalba. Tu žaidi ir sportuoji su įvairių tautybių mokslo draugais. Tu, gal būt, jau ir gražiu automobiliu važiuoji? Tu nejučiomis tolėji nuo lietuviškojo gyvybės medžio kamieno . . .

Taip, tu jau manai esąs tikras šio krašto gyventojas . . . Bet, sakyk, ar tu kartais nepasijunti esąs kažkodėl vienišas ir pasimetęs. Klaidžioji savo mintyse ir nežinai, katra kelią pasirinkti.

Ak, aš negaliu susilaikyti neprataręs tau keleto žodžių, šią paslaptinę neseniai prasidėjusių Naujųjų Metų valandą.

Tu dabar gyveni galingiausioje ir turtingiausioje pasaulio šalyje. Tu nuolatos girdi iš suaugusiųjų, kad mūsų tėvynė

LIETUVIŲ TAUTA,

Lietuva — nedidelė ir neturtin-
ga žemė, išstisais šimtmečiais
mindoma svetimųjų.

Kai tu mokaisi šio krašto is-
torijos — pasiskaityk ir savąją!

Tu turi žinoti, kad Amerika
dar nebuvo atrasta, kada mūsų
Vytautas Didysis (1410 m.) Žal-
girio laukuose sutriuškino ge-
riausių vakarų Europos kariau-
tojų — kryžiuočių galybę.

Tu nepamiršk, kad lietuvių
kalba, nuo kurios dvasios tu po
truputį nejučiomis nutolsti, yra
viena seniausių kalbų Europoje.
Tą patį tau pasakys ir tavo
mokytojai, svetimųjų kalbų spe-
cialistai.

Atmink, kad lietuviškoji kny-
ga ar laikraštis — kadaise Lietu-
vos pavergėjų buvo griežčiausiai
uždrausta spausdinti ir skaity-
ti. Daugybės lietuvių už tai pa-
guldė savo kaulus Rusijos Sibi-
ro sniegyuose... Pagalvok, ar
neatrodė tada žmonėms, jog lie-
tuvių tauta ir Lietuva jau yra
žuvusi? O ar ji žuvo? Patys pa-
vergėjai subyrėjo, o Lietuva —
atgijo, kūrėsi, tobulino savo kal-
bą. Lietuviai laisvai rašė kny-
gas, leido daugybę laikraščių,
siekė mokslo, šviesos ir geresnio
gyvenimo.

Kodėl taip atsitiko?

Todėl, kad lietuviai mylėjo ir
brangino savo didžią praeitį,
neišsivadėjo savo gimtosios kal-
bos; todėl, kad garsingą istori-
nės Lietuvos vyrų ir karo vadų
dvasia buvo lietuvių širdyse.

Ramiam gyvenime ir karo žy-
giuose lietuvių visuomet lydėdavo
mūsų miela, paprastų žmonių
sukurta lietuviškoji daina. Ar
žinai, kad dar prieš šimtą ir
daugiau metų lietuvių dainom-
kis grožėjosi didelių svetimų
kraštų mokslininkai, rašytojai,
poetai?

Baisu, kai dabar mūsų tautą
visaip naikina ir žudo pikti sve-
timi žmonės. Tačiau kai tiktai
ta mūsų maža Lietuva neteko
laisvės — praėjo vos dešimt ne-
pilnų metų, o, žiūrėk, jau ir ga-
lingoji, plačioji Amerika atsi-
dūrė dideliame pavojuje.

Ar mes laimėsime? Ar Ameri-
ka laimės? Taip! Mes laimėsi-
me, jeigu nepamiršime, kad
mes esam lietuviai. Jeigu nepa-
miršime savo kalbos, savo dai-

*užsigrūdinusi amžių kovose dėl teisės laisvai ir nepriklau-
somai gyventi savo tėvų žemėse,*

*vieninga valia siekia savo gyvybę, kalbą, tautines bei vals-
tybines tradicijas išlaikyti, kurti ir ugdyti,*

*kad, sava tautine kultūra visuotinei žmonių giminės pa-
žangai bendradarbiaudama, vykdytų Visagalio valią ir
laisvo žmogaus pašaukimą.*

1. Tauta yra prigimtoji žmonių bendruomenė.

*Niekas negali būti prievartaujamas savo ryši su tautine
bendruomene nutraukti.*

*Pasaulyje pasklidę lietuviai sudaro vieningą Pasaulio Lie-
tuvių Bendruomenę.*

2. Žmogus turi prigimtąją teisę laisvai išpažinti ir ug-
dyti savo tautybę.

Lietuvis lieka lietuviu visur ir visada.

*Savo tėvų išlaikytą Lietuvių Tautos gyvybę lietuvis per-
duoda ateities kartoms, kad amžinai gyventume.*

3. Kalba yra stipriausias tautinės bendruomenės ry-
šys. Lietuvių kalba lietuviui yra tautinė garbė.

4. Šeima yra tautos gyvybė.

Lietuvis kuria lietuvišką šeimą.

(Ištrauka iš Lietuvos Chartos)

ny, mūsų garbingos praeities ir
milijonų tų lietuvių, kurie per
daugelį amžių kovojo ir žuvo,
kad mes jų pergalės vėliavas iš-
neštume ateinančioms kartoms,
būsimiesiems lietuviams.

Laimės ir Amerika, kuri yra
sukurta iš daugelio tautų ener-
gingų, atkaklių, turinčių savą
praeitį, savas tradicijas žmonių,
palyginti, ne taip dar seniai su-
sibūrusių po žydrąją žvaigždėtą
Jungtinių Amerikos Valstybių
vėliava.

Tu nesididžiuk ir nepamiršk,
kad atominio amžiaus sąlygo-
mis — televizijos stebuklai, rek-
lamų šviestų jūra didmiesčiuose,
begalės automobilių, visokie mi-
lijoniniai bizniai ir atominės
bombos — dar nėra Amerika!
Visa tai auga, kuriasi ir kitur.

Tikroji Amerika — yra šios
šalies žmogaus tauri širdis. Be-
spalviai, viskam abejingi, die-
nos triukšme paskendę gyvūnė-
liai — Amerikos neapgins! Tik

būdamas geru lietuviu — tu
būsi narsus, sumanus šio kra-
što gynėjas ir savo tėvynės lais-
vintojas. Juk ir didžioji JAV po-
litika remiasi tautų laisvės ir
savarankiško gyvenimo išpaži-
nimu.

Tad, šaunusis jaunime! Nepa-
link abejingume ir nepasimesk
perdėtam "suamerikonėjime".
Drąsiai apsispręsk, pakelk gal-
vą! Ar tu esi mokslo, meno, pre-
kybos įstaigoje, ar tu laimi spor-
to varžybose, gindamas savosios
mokyklos ar kitos kurios šio
krašto žmonių bendruomenės
vardą, vėliavos spalvas — at-
mink, kad tavyje pulsuoja tauri
lietuviška širdis. Širdis tos tau-
tos žmogaus, kurios senieji atei-
viai savo triūsų, sunkiu darbu
ir kraujo aukomis kovų laukuo-
se — taip pat daug prisidėjo,
kad sukurtų šiandieninę lais-
vės, didžiausios galybės ir turty
šalį — Jungtines Amerikos Val-
stybes.

JAUNASIS MUSŲ DRAUGE, JAUNUOLIAI IR JAUNUOLĖS!

Atmink, jog ir tu šiandien esi lietuviškosios Bendruomenės narys, pasaulio lietuviybės kareivis. Kai tau gerai sekasi mokslas, kai pasižymi mene, sporte ar atlieki gražų didelį darbą, gelbėdamas savo artimą, — nebūk per daug kuklus ir užsidaręs ar išdidus. Šviesk savo pavyzdžiu kitiems! Paskatink tūkstančius jaunų lietuvių. Juk jūs esate Lietuvos ateitis!

Kai tave aplankys mūsų žurnalo bendradarbis, duok jam apie save žinių, nepagailėk savo atvaizdo KARIO skiltims. O ir tau pačiam, ir tavo tėveliams, po daugelio metų bus malonu pasižiūrėti ir prisiminti saulėtąją jaunystę.

Jūsų gražūs darbai ir jauni, skaisčius veidai lai papuošia mūsų žurnalo puslapius šiais 1954-aisiais Lietuviškosios Spaudos metais (šiemet sueina 50 metų nuo liet. spaudos atgavimo 1904 m.).

Du futbolininkai iš Great Neck High School.

Du šios mokyklos 12 klasės mokiniai, Rimas Miklas ir Algimantas Urbonas, praėjusių metų futbolo sezone sėkmingai gynę didžiulės Great Necko gimnazijos garbę, metų pabaigoje vienintėliai pateko į reprezentacinę North Shore mokyklų komandą ir buvo apdovanoti.

Spalio 21 d. "Long Island Star" dienraštis rašė:

"Center forward Ray Miklas was the star for the winners. He scored three goals, the first on assist from Phill Settle in the opening period

and two on direct kicks in the last quarter."

Alg. Urbonas žaidžia "center half back."

Dabar abu šie jaunuoliai per Great Neck High School gavo laiskus iš Lehig University. Laiškuose ši mokslo įstaiga domisi šiais geriausiais gimnazijos futbolininkais, prašo apie juos smulkesnių žinių ir užsimena apie galimybes stipendijos, elektro-inžinerijai studijuoti.

Abu jaunuoliai su savo tėvais 1949 m. yra atvažiavę į JAV iš tremties Vokietijoje.

NAUJIEJI LEIDINIAI

Jonas K. KARYS, NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS PINIGAI. Istorija ir numizmatika, su 160 paveikslų, 255 psl., puikus popierius. Išleido "Aukselis", New York, 1953 m. Kaina \$5.00.

Tai vertinga knyga, apimanti mūsų krašto pinigų istoriją nuo ostrublio iki červonco. Autorius rašo, "kad nepasiliktų užmiršta". Šiuose banknotų ir monetų paveiksluose taip ir matai visą tragiškai permainingą Lietuvos laikotarpį nuo Pirmojo Pasaulinio karo pabaigos iki pirmosios bolševikinės okupacijos. Tai vertingas leidinys dažno lietuvių bibliotekai. Suglaustas turinys knygos gale anglų kalba—daro ją įdomią ir nelietuviui.

Knyga gaunama ir KARIO leidykloje.

Gui de Maupassant, MOTERS ŠIRDIS. Romanas. Vertė Stepas Zobarskas. 267 psl., kaina \$2.60. Viršelis dail. Prano Lapės. Išleido Gabija, 335 Union Ave., B'klyn 11, N. Y.

Būsimasis karys Feliksas L. Adomaitis iš Detorito

Iš O. Swett Marden MINCIŲ

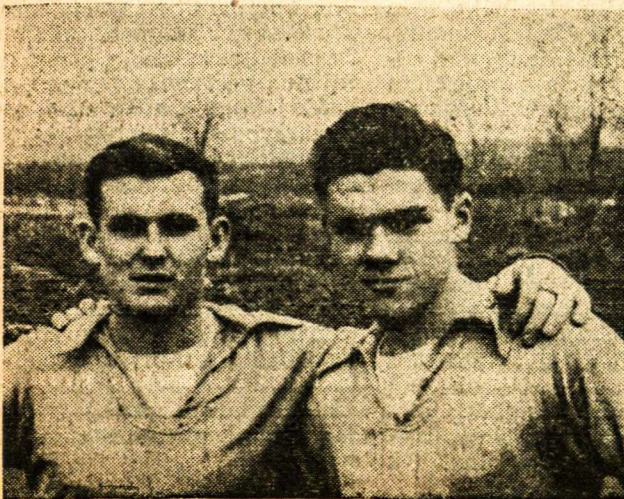
Dažniausiai jauni žmonės yra išdidūs, mėgstą įsakinėti ir stautaus būdo. Jiems trūksta mandagumo, meilumo ir švelnaus elgėsi; ir tų trūkumų jie gali išvengti, dažnai praleisdami laiką moterų draugystėje. Moterys turi greito sprendimo, pastabumo, švelnumo ir geraširdiškumo nujautimą bei lengvą į save patraukimo jėgą.

Sujungiant vyriškas ir moteriškas būdo savybes — išsivysto didieji kilnių asmenybių charakteriai.

Ta moteris, kuri turi meilės genijų, yra tikroji namų karalienė.

Kaikurie žmonės per gyvenimą eina lyg muzikantai. Eidami iš vietos į vietą, jie savo akordais neša visiems džiaugsmą, ir visi nori juos išgirsti. Kiti gi pripildo orą kažkokiu nemaloniu užėsiu. Jie neša per gyvenimą piktą liežuvį, blogą nuotaiką ir barnius. Kur jie užėina, jų visur vengiama.

Kiti gi, gerais ateities planais, meilumu — tiesiog veržte veržiasi į visų širdis, lyg rudęni prinokę vaisiai savo kvapniu užkerėja visą apylinkę.

Jaunieji futbolininkai iš Great Neck, N. Y.: Rimas Miklas ir Algimantas Urbonas

ŠAUNAUS POLITRUKO LIŪDNI UŽRAŠAI

IGNATUKAS SAUGO SOVIETINES PASLAPTIS

RAULAS GURGA

Vietoj "Kario" bolševikai iš pradžių leido "Karių Tiesą." Ji buvo siuntinėjama ne tik kariams, bet ir visiems "Kario" skaitytojams. Kadangi buvo dienraštis, ir dar neplovas (po 12-16 psl.), tai kasdien ją pardavinėdavo ir Kauno gatvėse. Laikraščių pardavėjai vaikai pasakojo, kad "Karių Tiesos" daugiau parduodavo, negu "Tiesos" ir kitų laikraščių. Nors ir "Karių Tiesa" buvo bolševikinė, bet kompartijai tai netiko.

Netiko ir iš Rusijos atsiųstiems politrukams, prikomandruotiems dirbti prie "Karių Tiesos" redakcijos. Kartą vienas jų atvirai išsireiškė vyriausiojo redaktoriaus Pajaujo ir techninio redaktoriaus Butkaus akivaizdoje:

— Neilgai sovietinė vadovybė pakęs, kad apygardinis kovotojų laikraštis būtų puošnesnis už centrinį karių, t. y. visos Sovietų Sąjungos—raudonosios armijos organą "Krasnaja Zvezda."

Vyr. redaktorius Pajaujis mėgino ginti, girdi, lietuviai yra pratę leisti gražius laikraščius.

— Tai nesvarbu, — atsakė rusas politrukas.—Turės prisitaikinti prie bendros sovietinės spaudos.

Iš tikrųjų, "Karių Tiesa" buvo daug puošnesnė ir įdomesnė už rusų spaudą. Gausiai paveiksluota.

Panaikinus Lietuvos kariuomenę ir iš jos sudarius tik 29 šaulių korpa, buvo panaikinta ir "Karių Tiesa." Jęs vietoj pradėjo leisti sielponka 4 psl. "Raudonarmietį", 3 kartus per savaitę. Jo turinys — beveik viskas vertimai iš rusų laikraščių ir biuletenių, specialiai siuntinėjamų Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Besarabijos spaudai. Tokius biuletenius gaudavo ir "Karių Tiesa." Redaktoriams nereikia galvos sukti — medžiaga paruošta. Tik išsiversk.

"Raudonarmiečio" niekam nebusiuntinėjo ir nedavė. Tik buvo siuntinėjama į kariuomenės dalis. Kiekvieno numerio viršuje buvo užrašas "Iš kareivinių neišnešti."

Spaustuvėje taip pat prižiūrėjo, kad darbininkai nepasimtum kokių egzempliorių. Spausdinant kiekvieną kartą budėdavo redakcijos narys, esąs politruko etate. Baigus spausdinti, visus egzemplorius tuoj išveždavo į redakciją, o matricas,

švino liedinius (puslapių) ir popierių lapus (pritaissant mašinoje spausdinti puslapių atspaudus) ir visą kitą šlamštą, kur būdavo žymu laikraščio puslapis, sunaikindavo. Iš šitokių darbų spaustuvės darbininkai gardžiai juokdavosi, nes pačiame laikraštyje nebuvo jokių karinių paslapčių. "Karys" anksčiau įdėdavo daug daugiau paslapčių iš Lietuvos kariuomenės gyvenimo, ir nebuvo slepiamas, o platinamas gyventojų tarpe.

Vieną sekmadienį nutariau aplankyti savo draugą politruką Ignatuką, dirbusį "Raudonarmiečių" redakcijoje. Radau jį "Varpo" spaustuvėje, bebudintį prie spausdinamosios mašinos ir besaugantį sovietines paslaptis.

Ignatuko veidas nepavydėtinas. Surauktas, raudonas, piktas. Nenustebau. Nemalonu kaitinti akis prieš darbininkus, kurie šaiposi ir spausdinamuosiuose puslapiuose ieško karinių paslapčių, bet nesuranda.

— Trauk juos perkūnai! — nusiškai Ignatukas. — Dėl kažkieno kvailių iš Maskvos, čia dabar kaitink akis, lyg pats kvailas būtum.

Gatvėje stovėjo karinis automobilis ir laukė, kada baigs "Raudonarmietį" spausdinti. Ignatukas žvilgtelėjo į jį.

— Velnia čia sėdėsiu ir darbininkus juokdinsiu — valandai užsukime pas mano Marytę, kol baigs tą raudonąjį kalakutą spausdinti.

Pasitarę su darbininkais po kiek laiko baigs, sėdome į automobilį ir sovietines paslaptis saugoti palikome patiems darbininkams.

Po valandos grįžome į "Varpo" spaustuvę. Mano Ignatukas žvilgtelėjo į spaustuvės langus ir beveik apmirė. Karinė kepurė ant galvos pakilo net pora metrų aukšty, o akys išlipo ant kaktos. Žvilgtelėjau ir aš pro langą. Dieve mano! Palei spausdinamąją mašiną sėdėjo ir "Raudonarmietį" vartė vyr. redaktorius Pajaujis. Akiniai blizgėjo, lyg į juos būtų sulindęs šimtas Stalino saulų. Vadinas, Ignatukui perkūnų bus.

— Žinai, drauguži, — ir aš drebėdamas vos ištariau žodį, — elk tu vienas į spaustuvę. Juk aš pašalinis.

Taip sakant, pritrūkau didvyriškumo ir savo draugą nelaimėje palikau vieną. Už kampo dar paklausiau kas ten dedasi — girdėjau tik perkūnišką redaktoriaus riksmą ir jaučiau, kad spaustuvės sienos dreba. Koks kipšas tąsyk redaktorių į spaustuvę alvedė.

Pabarė mano Ignatuką, ir šito užteko. Toliau skundų nebuvo. Vis dėlto redaktorius, nors ir senas komunistas partietis buvo, bet lietuvių širdies nepametęs.

Aple vyr. redaktorių ir vėliau teko gražių atsiliepimų girdėti. Kada 1940 m. lapkričio 7—8 dd. Vilniuje buvo svenciamą bolševikinės revoliucijos šventė, į Iškiliųjų tribūną buvo pakviestas ir Pajaujis. Pro tribūną pražygiavo rusų pulkai ir lietuviški pulkai, nors jau bolševikiniais ženklais. Rusų pulkai praėjo netvirtu žingsniu, jų apdaras skurdus. Iš šalies žiūrint vaizdas nepatrauklus. Kai praėjo lietuviški pulkai, nuo jų tvirto žingsnio net žemė drebėjo. Drabužiai dar senosios Lietuvos kariuomenės geri. Žiūrėdamas jautei, kad tai kariuomenė eina.

Pajaujis, nors ir komunistas, bet vis dėlto lietuvis, žavėjosi lietuviškais pulkais. Jis rusų karininkams prasarė:

— Et, kai praėjo jūsų pulkai, tai kaip bobos. Jokio karinio vaizdo. Va, kai mūsų pulkai praėjo, tai net žemė drebėjo. Jauti, kad kariai žygiuoja.

Užsėgavo rusų karininkai ir Pajaujį apskundė korpo politinei vadovybei. Ši atstatė jį iš "Raudonarmiečio" vyr. redaktoriaus pareigų. Tačiau netrukus vėl gražino į senąsias pareigas, nes kito lietuvių komunisto partiečio nesurado redaktoriaus kėdei.

Arba vėl kitas atsitikimas. Prie "Raudonarmiečio" redakcijos ir spaustuvės būdavo statoma sargyba iš lietuvių karių. Kartą rytą ateina į redakciją Pajaujis ir sutikęs palėi duris sargybinį prakalbina:

— Ar jūsų kuopoje kareiviai skaito "Raudonarmietį"?

Kareivis sargybinis nepažinėjo redaktoriaus, nes jis dėvėdavo civiliniais drabužiais. Prakalbintas lietuviškai, nuoširdžiai lietuviškai ir atsakė:

— Visai neskaito. Kai tik gauname "Raudonarmiečio" punda, tuoj kareiviai nė nepervertė jį, neša visus į išvietę ir ten naudoja švaros reikalams.

Redaktorius tik nusišypsojo ir nieko nesakęs įėjo į redakciją.

Kitame numeryje: Ir rusų politrukai pripažino, kad lietuviai kareiviai ne asilai.

KUPRINĖS PABIRŲS

SLAPTAI - ASMENISKAI

(Naudotis tiktai tarnyboje: vardinėse, gimtadienio naktį, vestuvėse, išleistuvėse, sutiktuvėse ir kitokių "k a i n ū" išgertuvėse...).

Žaungos vietoje: Negerbiamieji ir Nemylimosios! Tai kas, kad mūsų niekas negerbia ir nemyli. Svarbu tai, kad mes patys gerbiamės ir mylimės.

Kada po darbo-kai susimetaime, tai lyg tie Pietario "Algimanto" senovės lietuviai: pakalbame, pašnekaliojame ir "išmetame" visas keturias suledėjusias rozes... Tik ne tas, kur mūsų mergaitės segasi prie krūtinės, bet tas, kurias žmonės priima į vidurius...

Ir, žiūrėk, po kokio pusvalandžio — mūsų "Kirsnos pilaitė" jau gaudžia dainomis, liesais anekdotais (mat, šioje šalyje visokią riebybę meta šiukšlynan). Tegul, sakó, valdžia susirenka ir geresnę atominę pasigamina, kad riėbūsis "Mallutkinās" mūsų nepralenktų).

Tačiau "drabnasis" paukščiukas **Dagiliukas** pro kiauros **KUPRINĖS** skylutę mūsųose pastebėjo naują pokylių, pasakyčiau, tradiciją: svečiai pradeda skaityti ne tiktai išgeriamas smingamąsias taureles, bet... ir eiles. Tai kas, kad jos kartais būna be taisyklingų ritmų ir rimų (ir brazda, lyg drapakas per akmenuotą pūdymą), tačiau, vis dėlto, kultūringa ir patogu. Ypač po nakties dvyliktos, kada už dainavimą gali susilaukti iš kaimynystės artilerijos ugnies į "Bangalow" pilies sienas (tegul ir akmens amžiaus sviediniais...).

Tiesa, kai kas gali mus apšaukti dideliais ponais bajorais dedantis. Girdi, lyg kokie puš-

kinai, atsistoja ir poškina eilėmis. Na, ir tegul sau šaukia. Tegul plyšoja. Ką čia — "ponai"! Mes ne ponai, mes *viešpačiai!* Pagaliau, pasak šviesiojo rašytojo poeto Petro Babicko, kas nežino, kad esame imperatorių tauta: kiek galvų, tiek "razumų", tiek "valdžių..."

Taigi, atidarydami šių 1954 m. sezoną, pastebėjome per **KARIO Kuprinės** radarą (jis pagamintas iš seno kareiviško kati-liuko, mačiusio Ilmenio ežerą, Stalingrado pragarą, Liepojaus prietiltį ir Italijos gražuoles, kurios basomis kojomis didžiuliuose kubiluose įsirpusias vynuoges dainodamos traiško...) visą eilę tokių eilių, kurias mūsų programos pradžia pateikiame tau, meilutis skaitytojau; tau, visokių kuprinių, pundų ir mazgelių kratytojau...

POLITIKA (Lietuvoje sakydavo — po lituką, o šioje šalyje — po bili-jonuką...).

žydi taika Korejoje, Verkia pana alejoje. Kacapas pjaut aviną veda, Amerika doleriais deda... Apaštalu choras dainuoja, "Progresyviai" aimanuoja. "Laisvė" link "džėlos" brenda, Pakastas šuo genda (nors dabar karas ir šalta)...

ILGESYS (Mieląjį Vladą B. išleidžiant į Chicagą 1950-jų rudenį).

Ruduo šilkinis supasi virš marių, Supas žuvėdra vieniša migloj. Virpa žvaigždė-našlaitėlė vakare, Verkia širdys svečiojoj vienuoj...

Krinta labai, kaip auksas iš rankų Seno turčiaus vergams alkaniems. Iš ilgesio žmogus apanka, Jieško draugo pasauliams saviems.

O draugai — kelia taure ir skrenda, Skrenda paukščio plieninio sparnais. Lai Vladelis ten laimę suranda, Šnabzdancią "nayloro" skvernais...

GUNDYMAI (eteryje skraidančiam kolegai Juozui V., dovanos vietoje, švenčiant savo gimtadienį, po didžiosios audros New Yorke):

šypsos rožės vasaros paskutinės, Žydi skruostai Juozelio meilaus. Glauskim širdis, krūtinę krūtinėn, Dar po vieną "Meškutės" alaus!

Praūžė audra pro New Yorską, Prabėgs ir gimtųjų naktis. Lai ruduo užu lango sau verkia, Pakelki, brangioji, akis!

"Look", gražute! Juozelis vis vienas žengia liūdnas South Stryto taku. Nejaugi taip viens per naktis ir per dienas Tupės lyg svirplys po lapu...

Kibk į ranką, į širdį, į protą! Pakilk į mūsų nuo kėdės! Meilės velniuks ištaisys ir kuprotą, Jeigu moteris gražuolė padės...

SUTIKTUVĖS (kartą sekmadienį Maspeth, Korejos karo veterano Vyto A. sutiktuvių balius):

Verandoje — rožės ir kraujas, Kas? Kodėl? Nė pats nežinau. Klanai...

Mano gyvenimas vėl naujas, Kas? Kodėl? Nė pats nežinau.

Nikotino aistra dega lūpos, Dega skruostai širdelių jaunų... Pavargus širdis meilėj klūpo, Pasiilgus jaunatvės dienų.

Aš nežinau kada tai buvo, Kai taip mylėjau jus, draugai. Dainoj ir meilėje prazuvęs Degu širdy šauniai, ilgai...

Korejos pragarą išbraidęs... šypsos Vytelis tarp gėlių: Šalimais — dieviškos mergaitės... Gyvenimas — kaip "ant mielių..."

BIZNIS ANT BIZNIO (atominio virmo vakarienė kažkur Long Islande. Aplink pečių ir stalą — linksmosios "gardnerių" kūmutės)...

Puodai ant puodų, O ant tų puodų — Puodai ir maži puodeliai. Ten viskas šunta, Žmogus atkunta, Ir tėvai, ir vaikeliai.

Be vandens lašo
Vištą "sutašo",
Bekoną arba jautį.
Savaime verda,
O kai užverda —
Pats puodas ima bliauti...

Tad perkam plieną,
Verdam kiaulieną
Ir garbiname Liudą.
Be vandens ir be vargo,
Mes perkame "ant bargo"
Šį paslaptinę bliudą.

Valio šių plienpuodžių virėjos!
Nuo Palangos, ligi Korejos...
(Naylono uždanga pamažu
nusileidžia...).

NAUJI LEIDINIAI

Vaclovas Čičiūnas, **TAUTINIS AUKLĖJIMAS ŠEIMOJE**. Trumpas tautinio auklėjimo vadovas lietuviškajai šeimai išseivijoje. Išleido VLIKo Lietuviybės Išlaikymo Tarnyba, 1953 m., Vokietija. 224 psl.

Būtinai reikalinga knyga kiekvieno lietuvių šeimoje.

Stasys Džiugas, **KIŠKUČIO VARDINĖS**, iliustravo Vl. Stancikaitė, išleido Lietuviškos Knygos Klubas, 1953 m., 58 psl., kaina \$1.50.

Puikios iliustracijos, gražūs eilutės dalykėliai. Tai nepamainoma dovana mūsų mažiesiems.

EKRANAS KALBA...

"Užimk augštumą!"
(*"Take the high ground!"*)

Pereitais metais Hollywoode pagamintas naujas muzikinis spalvotas šio vardo filmas iš JAV kariuomenės gyvenimo. Jame vaizduojama, kaip iš "žalių" civilių jaunuolių parengiami užgrūdinti, pareigingi kovotojai.

Veiksmas prasideda Korėjoje, o toliau tęsiasi Fort Bliss, Texas'e. Vyriausiose rolėse — Richard Widmark ir Elaine Stewart. Pirmasis vaizduoja griežtą vyr. seržantą, kuris labai rimtai supranta savo atsakingas pareigas — taikos metu taip parengti vyrus, kad patyrimas ir griežtumas išgelbėtų juos kautynių lauke. Seržantas taip giliai atsidavęs savo pareigoms, jog ir jaunos merginos meilės suviliotas — lieka ir toliau ištikimas armijai ir jaunų karių mokymo darbui.

Filmas tęsiasi 100 minučių. Jame gausu puikios muzikos, gamtos vaizdų ir linksmybų gyvenimiškų situacijų. Šis filmas jau kurį laiką demonstruojamas Los Angeles ir kitur.

M. G. M. filmų bendrovės pastatytas filmas "Quo vadis?" praėjusiais metais susilaukęs nepaprasto pasisekimo. Filmas davė 18 milijonų dol. pajamų. "Quo vadis?" jau kuris laikas išimtas iš apyvartos penkeriems metams.

Prie žinomo pieštinių filmų autoriaus-gamintojo Walt Disney's filmo "Petes Pan" pagaminimo dirbo 200 dailininkų trejus metus, kad baigtų visus piešimo darbus. Vienas laikraštinkas apskaičiavo, kad vienam dailininkui (kasdien dirbant po 8 val.) šiam darbui atlikti reikėtų apie 250 metų...

VIENYBĖ

Amerikos lietuvių savaitraštis

Eina nuo 1886 m.

Redaktorius leidėjas

JUOZAS TYSLIAVA

Prenumerata metams \$5.00

412 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.

LIETUVIŲ SPORTO KLUBAS

Nuoširdžiai sveikina visus sportininkus ir didžiojo New Yorko lietuviškąją visuomenę, remiančią klubo veiklą. Geriausias sėkmės ir laimės per ištisus 1954 metus.

Lietuvių Sporto Klubo Valdyba

ELENA POVILANSKAS

— POVILANSKŲ baras - restoranas —

Salė šeimyninėms pramogoms.

Mėgiamiausia lietuvių legionierių užėigos vieta

158 Grand St., Brooklyn, N. Y.
Tel. EVergreen 4-9737

JUOZAS ZEIDAT, JR.

Zupp's Bar

Moderniai įrengta lietuviška užėiga
411 Grand Street, Brooklyn, N. Y.

REGINA IR RŪTA

GELES IR LIETUVIŠKI SALDAINIAI

522 Grand Street, Brooklyn 11, N. Y.

ANTANAS ANDRIUSKEVIČIUS

Watchmaker & Jeweler

Taisomi ir parduodami laikrodžiai, deimantai, žiedai, apyrankės, auskarai, sidabro (šaukštai, peiliai, šakutės) komplektai
485 Grand Street, Brooklyn 11, N. Y.

Taupyk Tvirčiausioj Amerikos Įstaigoj

TANDARD FEDERAL SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
OF CHICAGO
 4152 ARCHER AVE., CHICAGO 32
 PHONE: Virginia 7-1141

STANDARD FEDERAL

turtas virš \$41,000,000.00

Atsargos Fondas virš \$ 3,250,000.00

STANDARD FEDERAL yra Federal Savings and Loan Insurance Corp. ir Federal Home Loan Bank System narys

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.

Ketvirtadien. nuo 9 val. ryto iki 8 v. v. Trečiadieniai visai neatidaroma.

JUSTIN MACKIEWICH, President and Manager

MASSARO BROS.

Geriausios rūšies kūrenamoji alyva—
 Žibalas — Anglys — Aliejinių krosnių
 įrengimas ir aptarnavimas.

601 MIDDLE NECK RD.
 Šaukite Great Neck 2-4468

STEAMBOAT INN.

ALMA KASMOČIUS, Vedėja

Įvairūs gėrimai, pirmos rūšies maistas
 Salė šokiams, susirinkimams, vestuvėms ir
 kitokiems pobūviams • Didelis ir gražus
 daržas piknikams bei išvažiavimams.

89-91 Steamboat Rd., Great Neck, L. I.

TELEFONAI:

Great Neck 2-1546 • Great Neck 2-3389
 (Biznio) (Rez.)

VIKTOR SIWINSKI

BUV. STANLEY

MEAT MARKET

Naujai Pertvarkyta Įvairiausių Maisto
 Produktų Krautuvė.

Geriausios kokybės visų rūšių mėsa, švie-
 žios ir rūkytos dešros, sveikiausių ir
 skaniausių rūšių ledai (ice cream), alus,
 vaisvandeniai, sumuštiniai (sandwiches).

MALONUS IR SKUBUS PATARNAVI-
 MAS ANGLŲ, LIETUVIŲ IR LENKŲ
 KALBOMIS

156 Steamboat Rd. Great Neck, N. Y.

Maurice's Restoranas

Great Neck'e

PIZZERIA specialistas, o taip pat gamina
 puikius steikus, chops; galima gauti įvairiausios
 žuvies, clams, shrimps ir kt.

Įvairiausi gėrimai: degtinė, vynas, alus, vais-
 vandeniai.

Svetainėje veikia puikiausia vėsinimo
 sistema

GREATNECKIEČIAI, UZEIKITE ĮSITIKINTI!

150 STEAMBOAT ROAD
 GREAT NECK

Tel.: Great Neck 4-2120

ELMWOOD SERVICE STATION

A. A. PLAKŠTIS & SON

Molonus savųjų patarnavimas lietuviams.
 Čia pat gaunamos padangos, kameros, baterijos.

Visa pigiausiomis kainomis
 Great Neck'o lietuviai! Naudokimės tikrai —

ELMWOOD SERVICE STATION

99 Steamboat Road,
 GREAT NECK, N. Y.

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
 Telefonas Grovehill 6-0142

1410 CO. 50th AVE., CICERO, ILL.
 Telefonas TownHall 3-2109

KOPLYČIOS VIŠOSE MIESTO DALYSE

ANTHONY B. PETKUS

LIETUVIŲ AUTOMOBILIŲ PREKYBA

HARMONY MOTORS

Dabar jau didelis pasirinkimas įvairiausių firmų automobilių (Buick, Dodge, Chrysler, Oldsmobile, Chevrolet, Pontiac, Plymouth, Ford ir kt.)

Kiekvienam mūsų automobilių pirkėjų duodamas mašinos leidimas nemokamai

Išmokome nemokančius važiuoti

Parduodame išmokėjimui prieinamesnėmis sąlygomis

HARMONY MOTORS

T. Šlutas, J. Talandis ir S. Zubkus

5805-07 So. Western Ave., Chicago, Ill.

Telefonas: REpublic 7-6480

LIETUVIAI VETERANAI!

PAREMKIME KARĮ
SKELBIMAIŠ - GARSINIMAIŠ

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOWNHALL 3-9472

Apsižiūrėk ir
Taupyk
Saugiai!

Standard Moka
Aukštesnį
Dividendą!

STANDARD FEDERAL
yra stipriausia taupymo įstaiga Amerikoje
TURTAS virš \$31.000.000
ATSARGOS FONDAS " \$ 3.000.000

STANDART FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO
4192 Archer Avenue, Kampus Sacramento Ave.
Telefonas: VIRGINIA 7-1141

JUSTIN MACKIEWICH, prezidentas
Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 4 val. po pietų, Ketvirtadieniais nuo 9-tos val. ryto iki 8 val. vakaro, Trečiadieniais visai neatidaroma.

Saugesnės vietos taupymui niekur nerasite. Mes apdraudžiame kiekvieną taupymo sąskaitą iki \$10,000.00 per Federalinės Valdžios Agentūrą.

Dabartinis Dividendas yra 3% per Metus ST. ANTHONY SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION
1447 So. 49th Court, Cicero 50, Ill.
Telefonas: TOWNHALL 3-8131

Juozas Gribauskas, Vedėjas

TURTAS VIRŠINA \$8,000,000.00

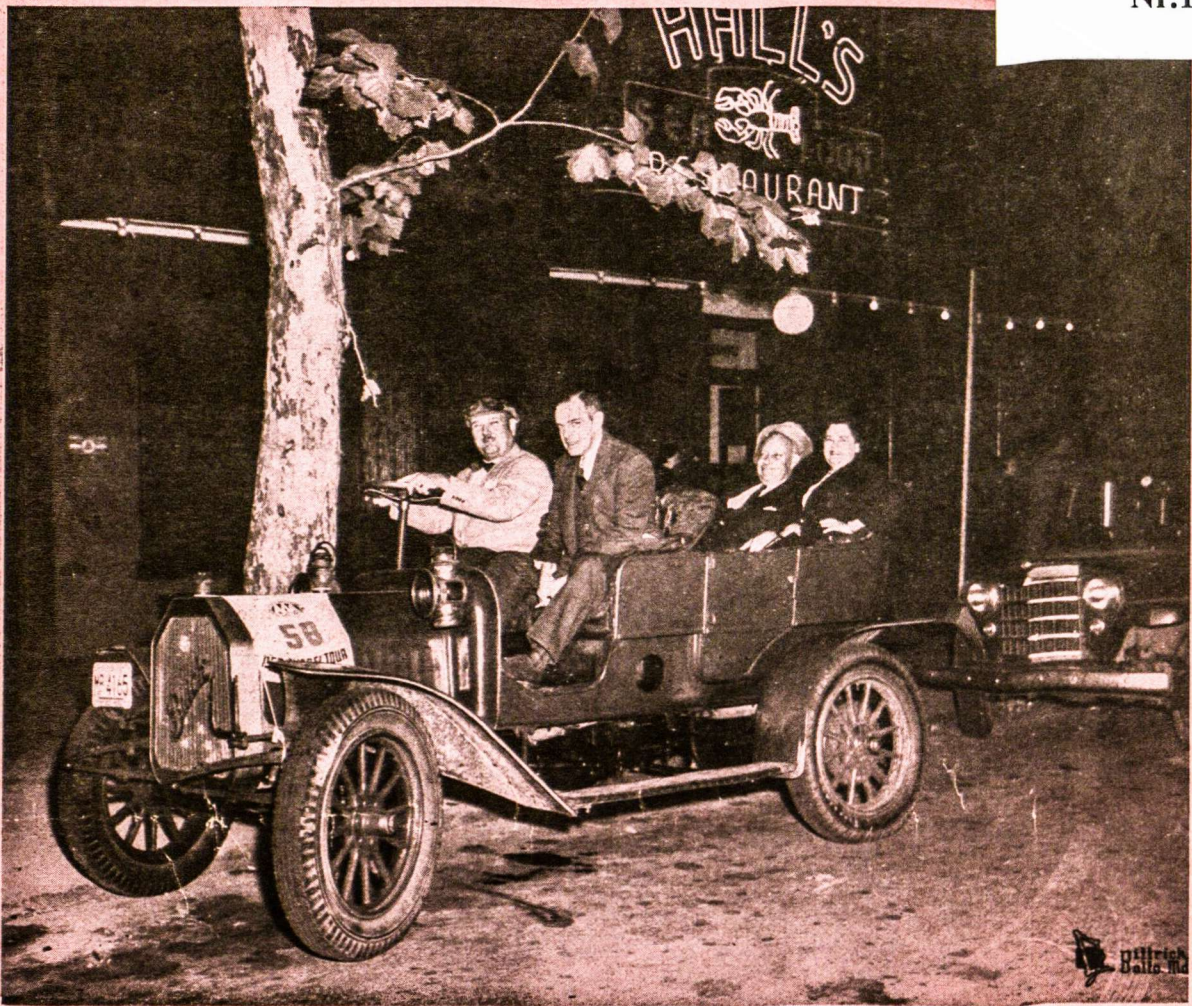
Kviečiame ateiti į raštinę dabar ir dykai gauti
1954 metų kalendorių
AČIŲ UŽ JŪSŲ PARAMĄ!

Lietuvių Auditorija

3133 So. Halsted Street
Chicago, Ill.
Tel.: VICTORY 2-6172

KETURIOS SALĖS

Išnuomojamos vestuvėms ir pobūviams su maistu ar be maisto. Susirinkimams ir konferencijoms salės veltui

HALL'S RESTAURANT

9 K, WASHINGTON, D. C.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave.,
Maspeth, L. I., N. Y.

APLANKYK ERDVIĄ IR PATOGIĄ SENIAUSĄ
LIETUVIŲ BENDROVĖS KRAUTUVĘ

PROGRESS
FURNITURE CO.

4181-83 Archer Ave.
Tel. LAfayette 3-3171

CHICAGO, ILL.

Rakandai, Pe-
čiai, Televizijos,
Refrigeratoriai,
Plovimo Mašini-
nos, Visos namų
Reikmenys.

90.735242